

Lengvai suprantamos kalbos naudojimas ir sklaida Lietuvoje

Apklausa atlikta siekiant išvelgti pokyčius, nuomones ir tendencijas, susijusias su lengvai suprantamos kalbos naudojimu ir sklaida, reaguojant į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą A1-784 „Dėl Informacijos teikimo asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais rekomendacijų patvirtinimo“.



**ASMENS SU NEGALIA TEISIŲ
APSAUGOS AGENTŪRA**
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR
DARBO MINISTERIJOS

Asmens su negalia teisių apsaugos agentūra prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Prieinamumo užtikrinimo ir konsultacijų skyrius

Turinys

Įvadas	3
Metodologija	4
Apklauso atsakymų apžvalga	5
1 klausimas: Ar Jūsų organizacija / įstaiga dalyvauja projekte „Perėjimas nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų“ (toliau – Pertvarkos projektas)?.....	5
3 klausimas: Ar žinote, kas yra lengvai suprantama kalba ir kam ji skirta? ..	7
4 klausimas: Ar Jūsų organizacijoje / įstaigoje naudojate lengvai suprantamą kalbą?.....	8
5 klausimas: Jūsų nuomone, kokio tipo informacija yra reikalinga lengvai suprantama kalba?.....	9
6 klausimas: Ar žinote, kad nuo 2024 m. sausio 1 d. asmenys su negalia gali kreiptis į valstybės ir savivaldybių įstaigas ir institucijas bei prašyti gauti informaciją lengvai suprantama kalba (o taip pat ir Brailio raštu, lietuvių gestų kalba)?.....	11
7 klausimas: Jei taip (referuojant į 6 klausimą), iš kur apie tai sužinojote? Jei sužinojote iš kelių šaltinių, išvardinkite visus.	12
8 klausimas: Ar kuris nors Jūsų organizacijos / įstaigos paslaugų gavėjas buvo pateikęs prašymą viešojo sektoriaus įstaigai dėl informacijos gavimo lengvai suprantama kalba?	13
9 klausimas: Ar Jūsų įstaigą pasiekė kokia nors informacija lengvai suprantama kalba apie 2024 metais vykusius rinkimus?	14
10 klausimas: Ar žinote ir savo organizacijoje / įstaigoje naudojate rubriką 15min/lengvai, kurioje naujienų informacija yra pateikiama lengvai suprantama kalba?.....	16

11 klausimas: Ar Jūsų įstaigoje esantys asmenys su intelekto negalia ar kitais informacijos suvokimo sutrikimais galėtų patys skaityti, ar informaciją turėtų skaityti darbuotojas?	18
12 klausimas: Kaip, Jūsų manymu, informacija lengvai suprantama kalba turėtų atsirasti Jūsų įstaigoje / organizacijoje?.....	19
13 klausimas: Kas, Jūsų nuomone, turėtų Jus informuoti dėl informacijos lengvai suprantama kalba?	21
14 klausimas: Ar Jūsų organizacijoje / įstaigoje esantys asmenys su intelekto negalia ar kitais informacijos suvokimo sutrikimais atpažįsta lengvai suprantamos kalbos ženklą?	23
15 klausimas: Ar norėtumėte patys rengti tekstus lengvai suprantama kalba?	24
17 klausimas: Ar į Jūsų organizaciją / įstaigą per paskutinius metus buvo kreiptasi dėl lengvai suprantamos kalbos tekstų rengimo ir (ar) vertinimo paslaugų?	26
18 klausimas: Jūsų nuomone, yra geriau, jei tekstai lengvai suprantama kalba yra pateikiami fiziniu spausdintu leidiniu ar elektroniniu?.....	27
19 klausimas: Pateikite pasiūlymų ir (ar) pamąstymų dėl lengvai suprantamos kalbos naudojimo ir sklaidos.....	28
Išvados	32

Įvadas

Lengvai suprantama kalba – ekspertų sukurtas metodas, kuriuo remiantis galima suprantamai pateikti informaciją bet kuria tema. Šiuo būdu pateikta informacija yra ypač aktuali asmenims su intelekto ir (ar) psychosocialine negalia, senyvo amžiaus asmenims ir kitiems, kurie gali turėti sunkumų suvokiant informaciją.

Lengvai suprantama kalba yra įrankis, padedantis siekti asmenų su negalia įtraukties ir įgyvendinti Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijos nuostatas bei kitus Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktus, kuriais siekiama užtikrinti informacijos prieinamumą visiems visuomenės nariams.

2024 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Nr. A1-784 „Dėl Informacijos pateikimo asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais rekomendacijų patvirtinimo“ (toliau – Įsakymas). Šiuo Įsakymu valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms numatoma pareiga tam tikrais atvejais užtikrinti informacijos teikimą asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais, taip pat aprašyti tokios informacijos teikimo būdai, formos bei atvejai. Vienas iš prieinamų bendravimo būdų, paminėtų Įsakyme, yra lengvai suprantama kalba. Praėjus 2 metams nuo Įsakymo įsigaliojimo, svarbu įvertinti, kiek ir kaip viešojo sektoriaus įstaigos teikia informaciją lengvai suprantama kalba. Tačiau apklausoje neapsiribojama Įsakyme numatytais reikalavimais: tikslinės grupės (lengvai suprantamos kalbos skaitytojų) atstovų klausiama apie rinkimų informacijos pritaikymą ir pasiekiamumą, apie naujienu svetainės 15min/lengvai naudojimą, apie norą įsitraukti į lengvai suprantamos kalbos rengimo procesą ir kt.

Informacija, gauta įvertinus apklausos respondentų atsakymus, leidžia geriau suprasti lengvai suprantamos kalbos kokybę, pasiekiamumą bei tendencijas Lietuvoje, o taip pat tai yra galimybė išgirsti aktualius tikslinės grupės pasiūlymus ir pastebėjimus.

Metodologija

Dalyvauti apklausoje apie lengvai suprantamą kalbą buvo pakviestos ~140 įstaigų ir organizacijų: globos įstaigos, socialinės dirbtuvės, dienos centrai ir kitos įstaigos, kuriose asmenys su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia mokosi, gyvena ar gauna užimtumą. Įstaigų darbuotojų buvo prašoma pasitarti su atstovaujama tiksline grupe ir tuo remiantis teikti atsakymus.

Į kitas lengvai suprantamos kalbos skaitovų grupes nesikreipta.

Apklausoje respondentai buvo kviečiami atsakyti į 19 atviro tipo ir pasirenkamų atsakymų klausimus. Tokiu būdu buvo siekiama apžvelgti LSK naudojimo ir sklaidos situaciją Lietuvoje tiek kokybiškai, tiek kiekybiškai.

Šioje apklausos analizėje naudojami duomenys, gauti iki 2025 m. balandžio 7 d. (80 respondentų atsakymai).

Apklausoje dalyvavo įstaigos ir organizacijos iš 40 savivaldybių:

Tauragė, Joniškis, Raseiniai, Palanga, Vilniaus m., Vilniaus r., Kretinga, Molėtai, Rietavas, Jurbarkas, Klaipėdos m., Klaipėdos r., Šakiai, Kauno m., Kauno r., Šilutė, Pagėgiai, Kėdainiai, Jonava, Šilalė, Panevėžys, Ukmergė, Šiauliai, Zarasai, Plungė, Akmenė, Ignalina, Kaišiadorys, Visaginas, Pakruojis, Telšiai, Lazdijai, Kupiškis, Radviliškis, Utena, Rokiškis, Anykščiai, Marijampolė, Mažeikiai, Švenčionys.

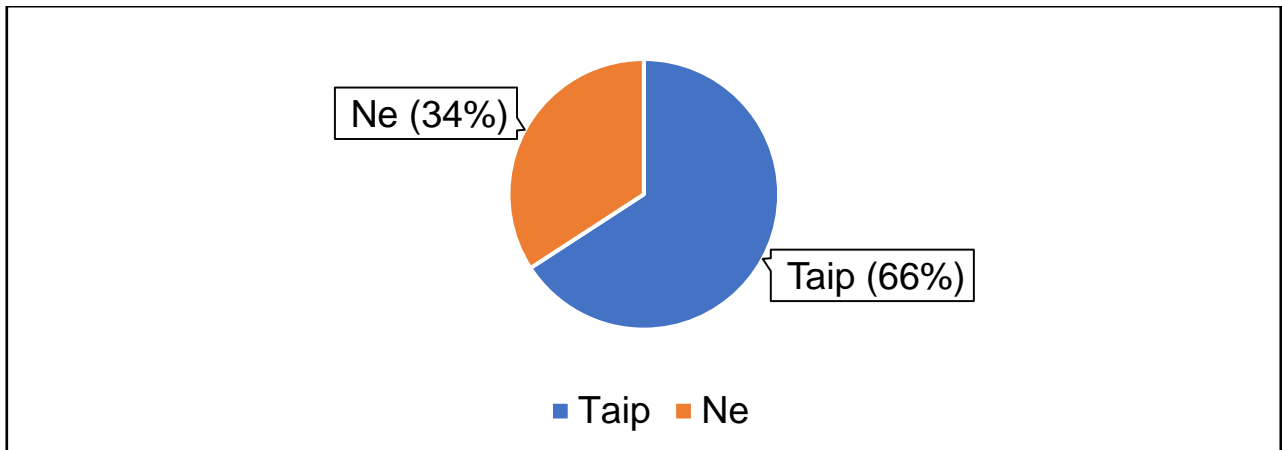


1 pav. Apklausoje dalyvavusios savivaldybės

Apklauso atsakymų apžvalga

Šiame skyriuje pateikti apklauso klausimai, respondentų atsakymai ir jų suponuojamos tarpinės išvados.

1 klausimas: Ar Jūsų organizacija / įstaiga dalyvauja projekte „Perėjimas nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų“ (toliau – Pertvarkos projektas)?



Kodėl klausama? Šiuo metu Lietuvoje vykdomas didelio masto projektas „Perėjimas nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų“, kuriame tiesiogiai dirbama su viena didžiausių lengvai suprantamos kalbos grupių – asmenimis su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia.

Viena iš projekte vykdomų paslaugų – socialinės dirbtuvės (toliau – SD), kuriose asmenys su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia įgauna darbinius įgūdžius. Norint pasiekti tikslinę grupę ir gauti jos nuomonę ir atsakymus apie aktualius šios apklauso klausimus, buvo kreiptasi į SD. Socialinės dirbtuvės sudarė maždaug trečdalį į apklausą kviestų adresatų (61 soc. dirbtuvės; 180 iš viso).

Kokie atsakymai? Duomenys rodo, kad didžioji dauguma (66 proc.) apklauso respondentų dalyvauja Pertvarkos projekte.

Ką tai rodo? Kiekybiškai socialinės dirbtuvės buvo aktyvesnės, nei likusios įstaigos, atstovaujančios asmenis su intelekto negalia ir (ar) psichosocialine negalia. Tai rodo, kad Pertvarkos projekto atstovai yra aktyviai suinteresuoti asmenų su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia įtraukties įgyvendinime, šiuo atveju teikiant atgalinį ryšį dėl lengvai suprantamos kalbos. Galima manyti, kad būtent Pertvarkos projekto tinklas, kuris apima visas Lietuvos teritoriją (išskyrus Kretingos sav.), gali bene aktyviausiai teikti grįžtamąjį ryšį dėl tikslinės grupės aktualijų, nuomonės.

2 klausimas: Kokioje savivaldybėje yra Jūsų organizacija / įstaiga?

Apklausoje dalyvavo įstaigos ir organizacijos iš 40 savivaldybių:

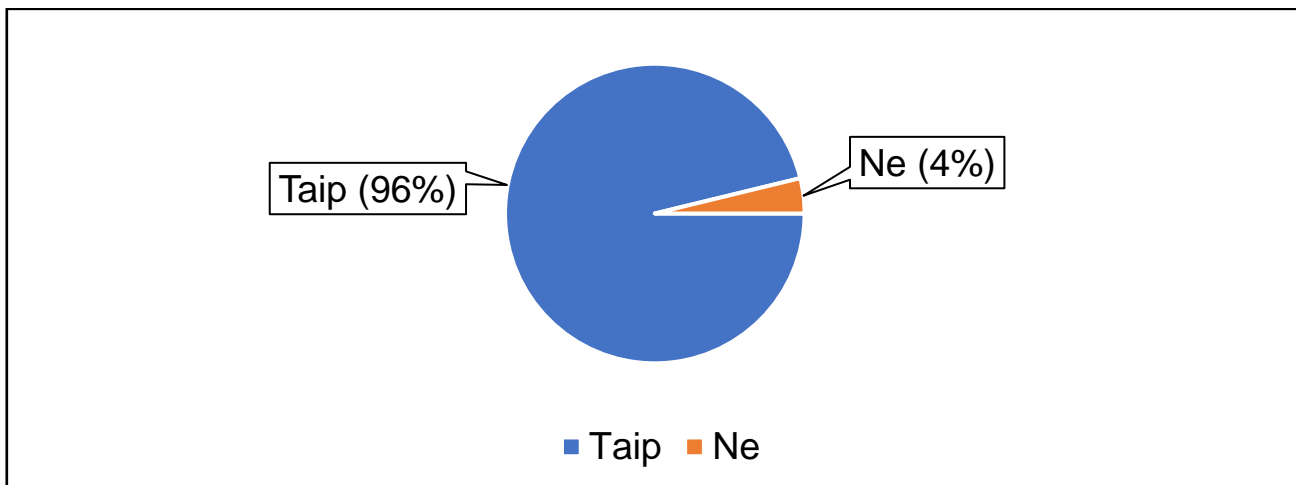
Tauragė (5), Joniškis (2), Raseiniai (1), Palanga (1), Vilniaus m. ir Vilniaus r. (6), Kretinga (2), Molėtai (2), Rietavas (1), Jurbarkas (1), Klaipėdos m. ir Klaipėdos r. (4), Šakiai (5), Kauno m. ir Kauno r. (5), Šilutė (3), Pagėgiai (1), Kėdainiai (1), Jonava (3), Šilalė (1), Panevėžys (3), Ukmergė (3), Šiauliai (3), Zarasai (3), Plungė (2), Akmenė (2), Ignalina (2), Kaišiadorys (2), Visaginas (1), Pakruojis (2), Telšiai (2), Lazdijai (1), Radviliškis (1), Utena (1), Rokiškis (1), Anykščiai (1), Marijampolė (1), Mažeikiai (1), Švenčionys (2), Kupiškis (1).

Verta atkreipti dėmesį, kad kai kuriose savivaldybėse nepavyko rasti atitinkamų įstaigų ar organizacijų, todėl tų regionų atstovavimo šioje apklausoje nėra.

Daugiausia įstaigų / organizacijų, atsakiusių į šios apklausos klausimus yra iš:

1. Vilniaus m. ir Vilniaus r. (kartu sudėjus) – 6,
2. Tauragės – 5,
3. Šakių – 5,
4. Kauno m. ir Kauno r. (kartu sudėjus) – 5,
5. Klaipėdos m. ir Klaipėdos r. (kartu sudėjus) – 4.

3 klausimas: Ar žinote, kas yra lengvai suprantama kalba ir kam ji skirta?

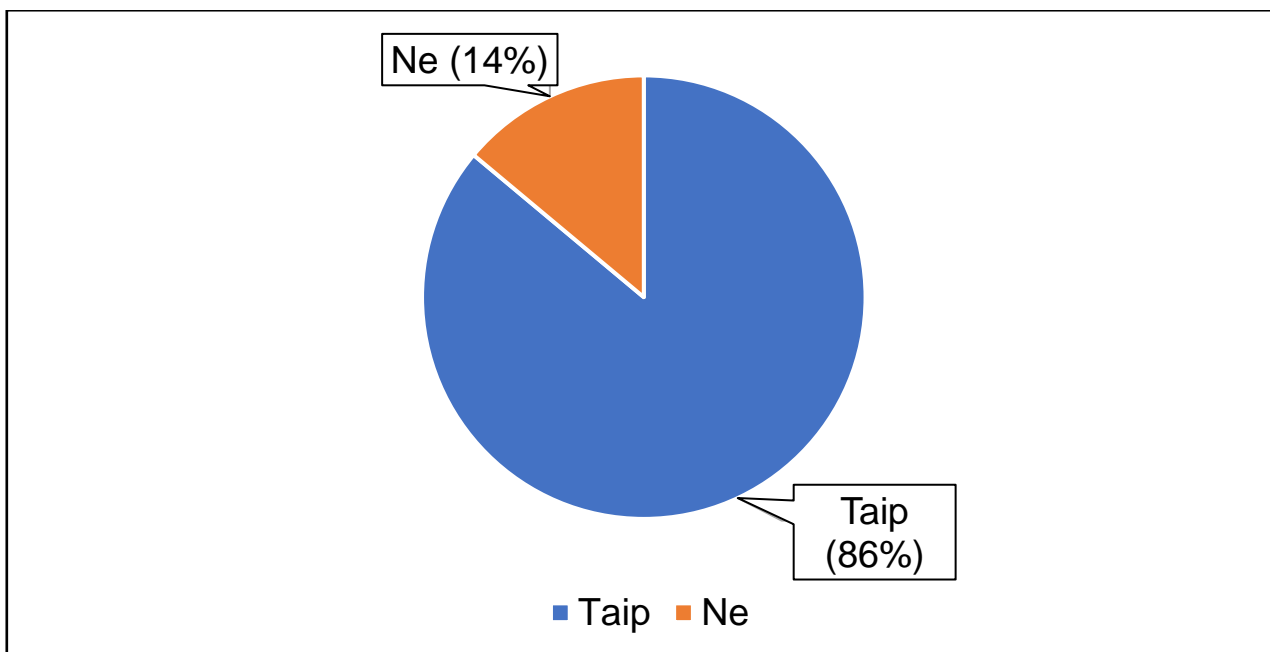


Kodėl klausama? Norint įsitikinti, ar informacijos apie lengvai suprantamą kalbą (kaip įrankio komunikuojant su asmenimis, turinčiais intelekto ir (ar) psichosocialinę negalią, kitų informacijos suvokimo sutrikimų) yra pakankamai daug, respondentų klausta, ar žino, kas yra lengvai suprantama kalba ir kam ji skirta.

Kokie atsakymai? Didžioji dauguma apklausos dalyvių (96 proc.) atsakė, kad žino, kas yra lengvai suprantama kalba ir kam ji yra skirta, o likusieji 4 proc. nurodė, kad to nežino.

Ką tai rodo? Iš gautų atsakymų galima daryti išvadą, kad didžioji dauguma tikslinės grupės atstovų ir dirbančių su jais žino, kas yra lengvai suprantama kalba ir kam ji naudojama. Tai rodo, kad sklaida vyksta ir įstaigos yra informuotos apie LSK metodą ir jo taikymą.

4 klausimas: Ar Jūsų organizacijoje / įstaigoje naudojate lengvai suprantamą kalbą?

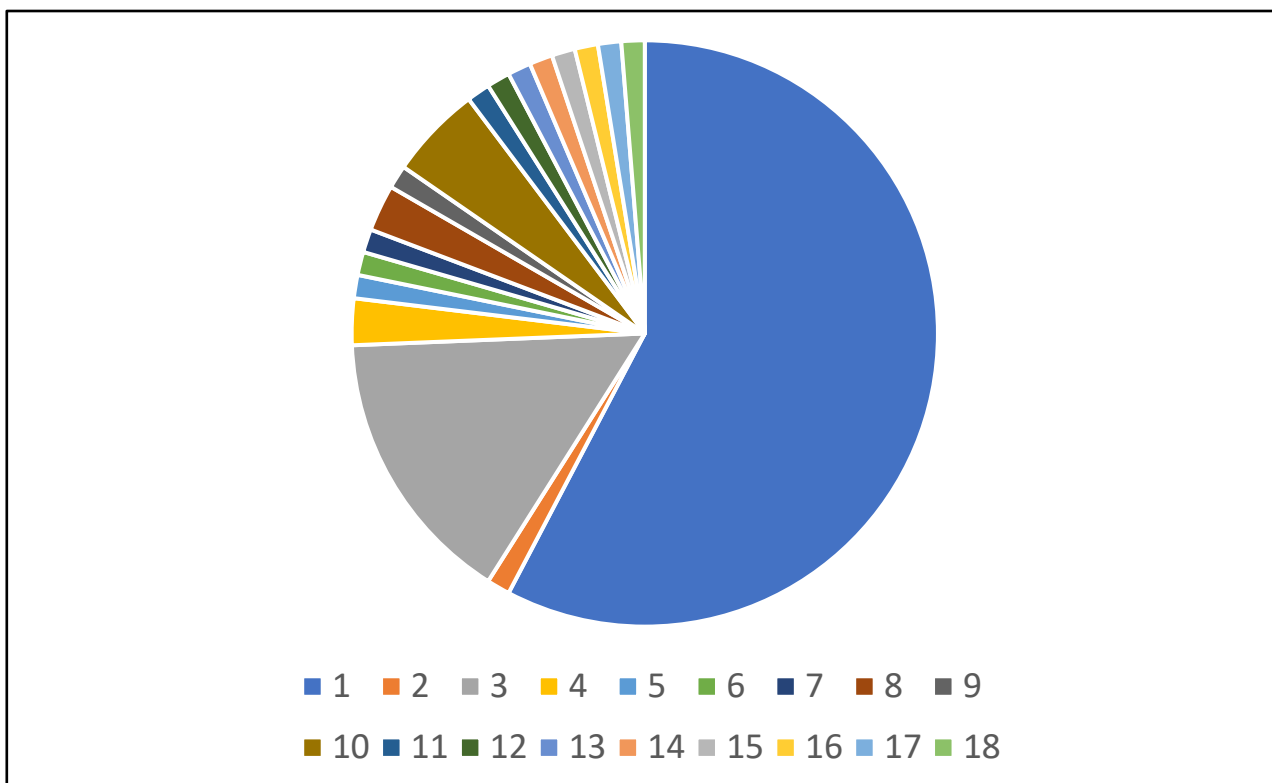


Kodėl klausama? Siekiant suprasti, kaip plačiai LSK metodas yra taikomas praktikoje, respondentų buvo klausama, ar savo organizacijoje / įstaigoje naudoja lengvai suprantamą kalbą.

Kokie atsakymai? Didžioji dauguma (86 proc.) dalyvavusių apklausoje pažymėjo, kad savo įstaigoje naudoja lengvai suprantamos kalbos metodą.

Ką tai rodo? Lyginant su ankstesnio klausimo atsakymais (nr. 3) dėl LSK žinomumo, galima daryti prielaidą, kad nors LSK kaip metodas perduoti informaciją yra žinomas, tačiau ne visur / ne visada naudojamas.

5 klausimas: Jūsų nuomone, kokio tipo informacija yra reikalinga lengvai suprantama kalba?



Prie kiekvieno atsakymo esantis skaičius skliausteliuose, nurodo, kiek kartų buvo pasirinktas atsakymas.

1. Informacija apie viešojo sektoriaus įstaigų teikiamas paslaugas ir pan. (46)
2. Grožinė literatūra (1)
3. Naujienos (12)
4. Naujienos, grožinė literatūra, informacija apie viešojo sektoriaus įstaigų teikiamas paslaugas ir pan. (2)
5. Dalinai naujienos ir informacija (1)
6. Aktualias naujienas bei informaciją apie galimas gauti paslaugas, suteikti žinių bei visa, kas svarbu asmeniui su negalia (1)
7. Reikalinga visa bendra informacija apie elementarius kasdienes dalykus ir reiškinius, apie įvairias paslaugas (1)
8. Naujienos, informacija apie viešojo sektoriaus įstaigų teikiamas paslaugas ir pan. (2)
9. Kiekvienam pagal poreikius (1)
10. Visa informacija (5)
11. Įvairaus pobūdžio informacija (1)
12. Naujienos ir grožinė literatūra (1)

13. Individualūs planai (1)
14. Bendraujant su globotiniu, rūpintiniu, klientu (1)
15. Grožinė literatūra, informacija apie paslaugas, vidiniai dokumentai (taisyklės, susitarimai) (1)
16. Naujienos, žinios, nuorodos, skelbimai (1)
17. Gyventojams svarbi informacija iš teisės aktų (1)
18. Visa informacija, ją turėtų pakomentuoti darbuotojai (1)

* Į diagramą neįtrauktas vienas atsakymas, kuris neatliepė klausimo esmės:

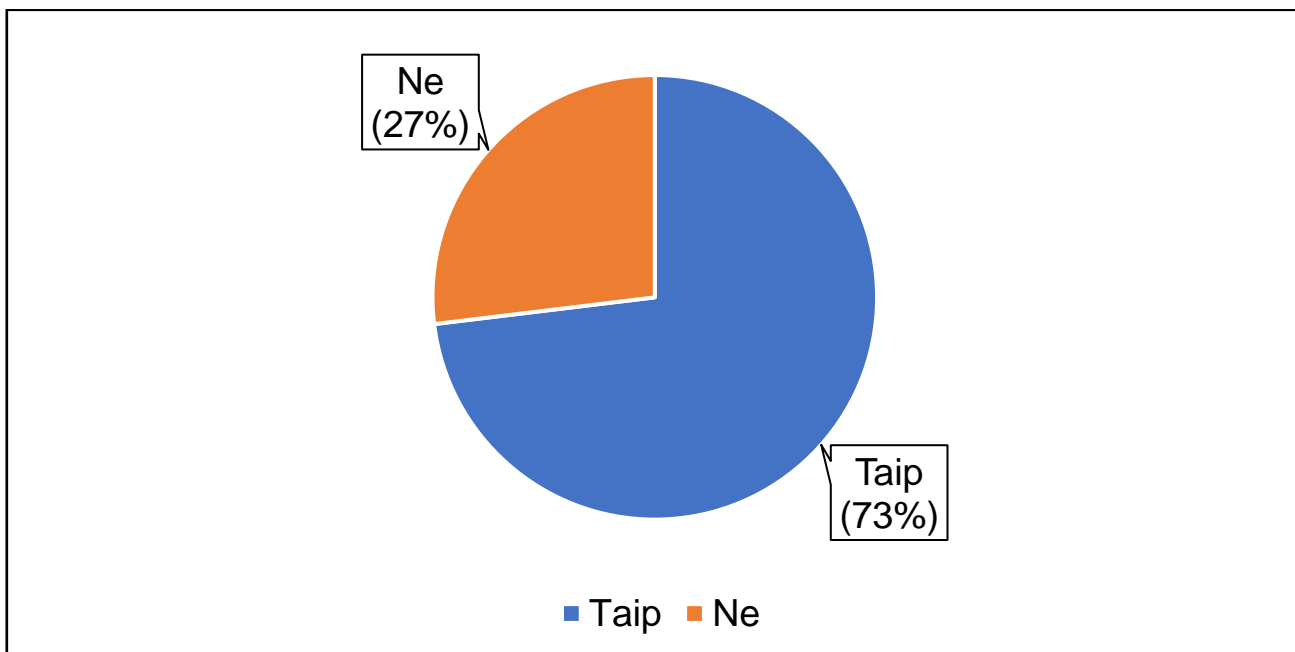
„Mes nesutinkame, kad LSK būtų verčiami grožinės literatūros kūriniai, nes taip sunaikinamas visas kūrinio audinys.“

Kodėl klausiamo? Norint identifikuoti, kokios informacijos norėtų tikslinė grupė ar dirbantieji su ja, respondentų buvo klausama, kokia informacija, jų nuomone, turėtų būti parengta lengvai suprantama kalba.

Kokie atsakymai? Daugiau nei pusė respondentų (46 atsakymai) įvardino, kad lengvai suprantama kalba turėtų būti parengta informacija apie viešojo sektoriaus įstaigų teikiamas paslaugas ir pan. Kita dažniausiai pasirinkta informacijos rūšis, kurią reikėtų pritaikyti – naujienos (12 atsakymų). Kiti atsakymai varijuoja po 1–2 procentus.

Ką tai rodo? Atkreiptina tai, kad dauguma atsakymuose pateiktų pasiūlymų mini viešą informaciją, visą informaciją ir naujienas. Tai rodo, kad 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojęs įsakymas atliepia (bando atliepti) pagr. informacijos parengimo lengvai suprantama kalba poreikį (įsakyme numatoma pagr. nekintamą informaciją apie viešojo sektoriaus įstaigų teikiamas paslaugas ir pan. pritaikyti LSK ir kitais asmenims su negalia pasirinktais prieinamais bendravimo būdais). Kita vertus, matyti, kad išreiškiamas poreikis gauti įvairaus tipo informaciją, pavyzdžiui, naujienas, grožinę literatūrą ir kt.

6 klausimas: Ar žinote, kad nuo 2024 m. sausio 1 d. asmenys su negalia gali kreiptis į valstybės ir savivaldybių įstaigas ir institucijas bei prašyti gauti informaciją lengvai suprantama kalba (o taip pat ir Brailio raštu, lietuvių gestų kalba)?

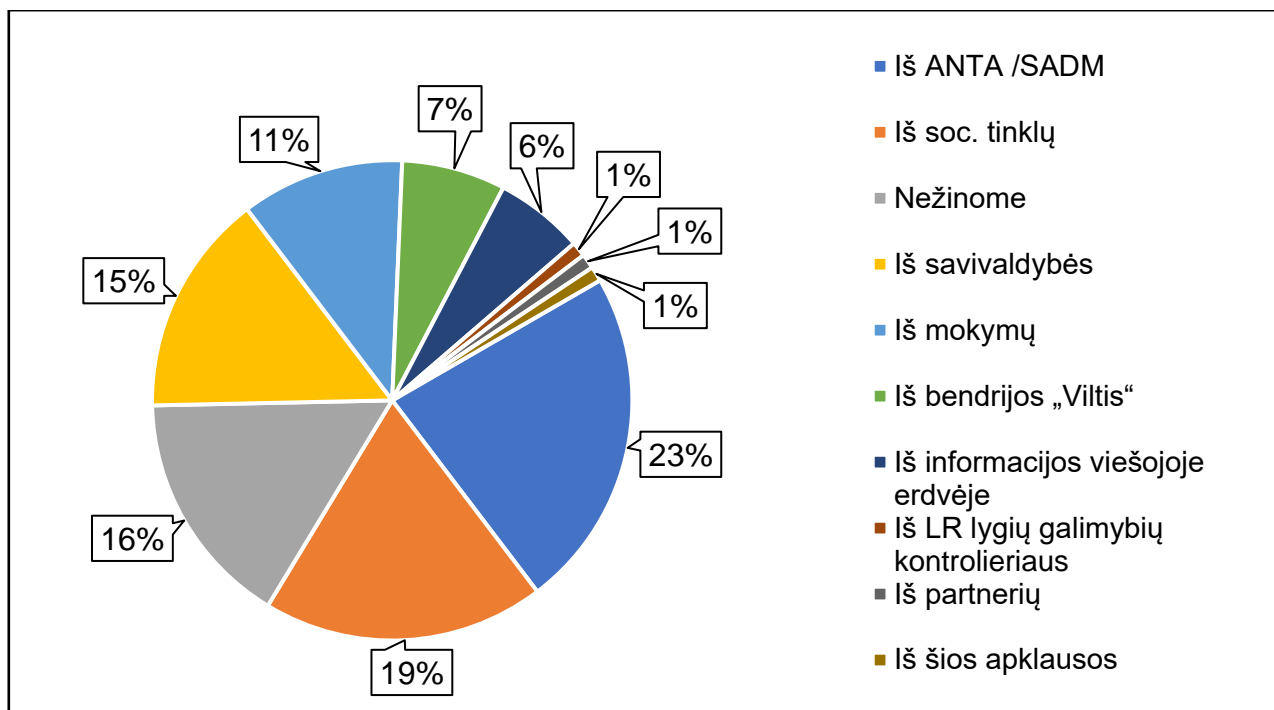


Kodėl klausama? Reaguojant į tai, jog anksčiau Agentūros vykdytoje apklausoje (pilotinė Įsakymo vykdymo stebėsenos apklausa, 2024 m. gruodis) apie Įsakymo įgyvendinimą, nebuvo nurodytas nei vienas atvejis, kai asmuo su negalia kreipėsi į įstaigą su prašymu gauti informaciją jam prieinamu būdu, respondentų buvo klausama, ar tikslinė grupė žino apie šią teisę ir galimybę gauti prieinamą informaciją iš Įsakyme nurodytų įstaigų.

Kokie atsakymai? Maždaug du trečdaliai apklaustųjų nurodė, kad žino apie teisę ir galimybę kreiptis į viešojo sektoriaus įstaigą ir gauti informaciją lengvai suprantama kalba. Tuo tarpu 27 proc. nurodė, kad tokia informacija jų nepasiekė.

Ką tai rodo? Lyginant su anksčiau pateiktų klausimų atsakymais matyti, kad nors tikslinė grupė žino ir naudoja lengvai suprantamą kalbą, 27 proc. apklaustųjų nežino apie teisę ir galimybę gauti rūpinimą viešą informaciją prieinamu būdu. Taigi, nors LSK metodo žinomumas ir poreikis yra gana aukštas, apie galimybę pasinaudoti šiuo įrankiu gaunant viešojo sektoriaus informaciją dar yra nepakankamai žinoma. Tam, kad Įsakymas veiktų numatyta tvarka, galimai trūksta informacijos sklaidos.

7 klausimas: Jei taip (referuojant į 6 klausimą), iš kur apie tai sužinojote? Jei sužinojote iš kelių šaltinių, išvardinkite visus.



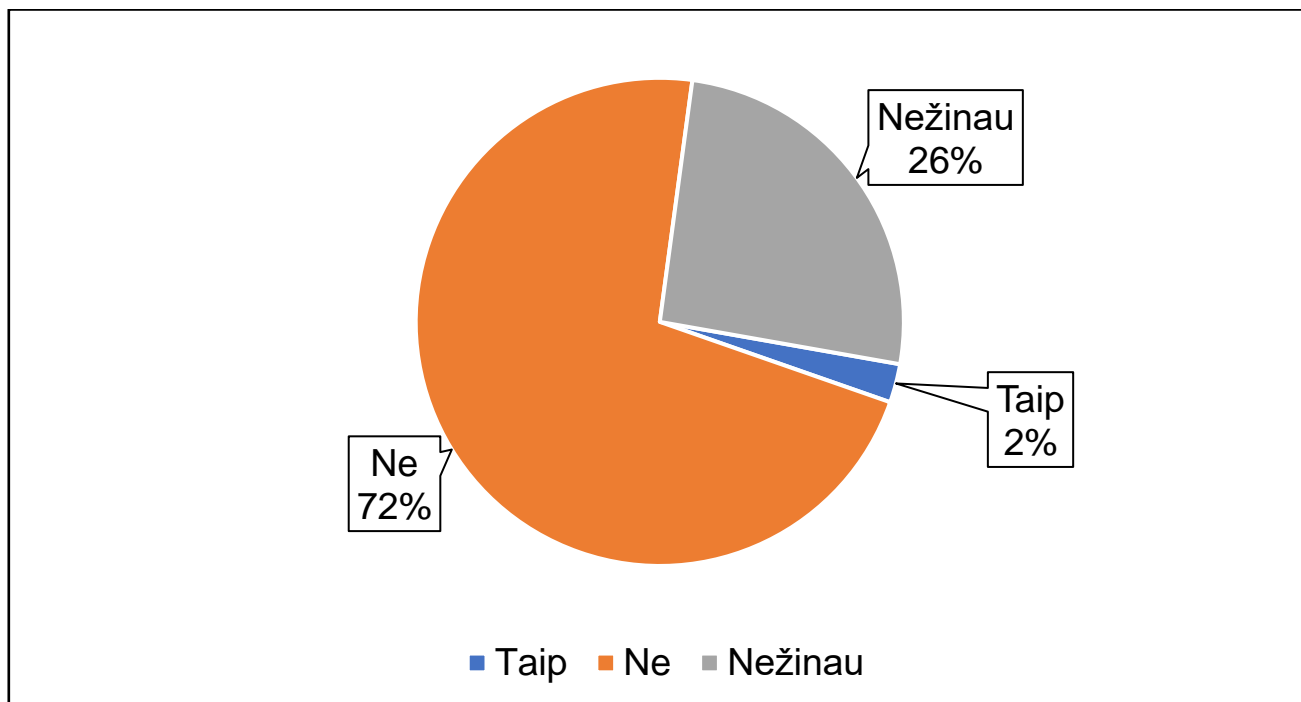
Retesni, į pateiktą diagramą neįtraukti atsakymai: patys stebime teisės aktų pakeitimus, domimės šia tema, iš LR Seimo kontrolieriaus.

Kodėl klausama? Siekiant išsiaiškinti, kokie informacijos sklaidimo šaltiniai yra efektyviausi pasiekiant tikslinę grupę (ar dirbančius su jais), respondentų buvo klausama, kaip jie sužinojo apie įsakymą ir jame reglamentuotą teisę asmenims su negalia gauti informaciją jiems prieinamu būdu.

Kokie atsakymai? Atsakymai į šį klausimą labai varijuoja. Daugiausia respondentų pažymėjo, kad informaciją sužinojo iš Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – ANTA) arba iš Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM). Kitas daugiausia paspaudimų sulaukęs atsakymas yra – iš socialinių tinklų (19 proc.), 16 proc. respondentų pažymėjo, kad nežino apie tokią galimybę. Manytina, kad kiti apklausos dalyviai, kurie 6 klausime pasirinko „Ne“, šiame klausime pasirinko naują atsakymo variantą „iš šios apklausos“ arba šį klausimą praleido, kadangi atsakymų buvo mažiau, nei kituose.

Ką tai rodo? Atsakymų pasiskirstymas rodo, kad pasiteisina ne tik tiesioginė šakinė komunikacija (institucija–savivaldybė–įstaiga), bet ir netiesioginė informacijos sklaida per socialinius tinklus – tai antras proc. didžiausias klausimo pasirinkimas. Respondentai įvardino net 9 skirtingus būdus, kaip gauna informaciją, todėl galima teigti, kad sklaida vyksta nehomogeniškai (t. y. ne vienu būdu).

8 klausimas: Ar kuris nors Jūsų organizacijos / įstaigos paslaugų gavėjas buvo pateikęs prašymą viešojo sektoriaus įstaigai dėl informacijos gavimo lengvai suprantama kalba?



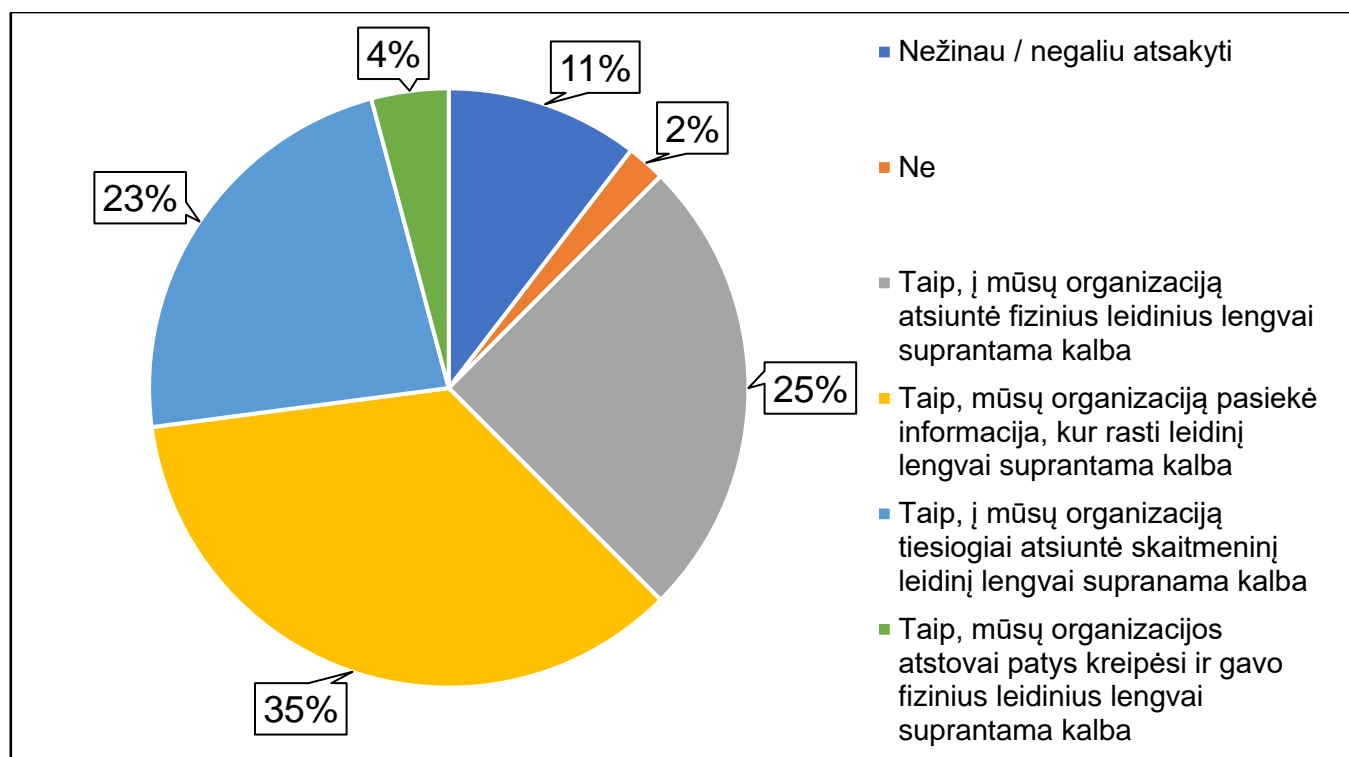
Kodėl klausiamo? Siekiant išsiaiškinti, ar Įsakymu reglamentuota asmenų su negalia teisė gauti informaciją pasirinktu prieinamu būdu (vienas iš jų – lengvai suprantama kalba) praktikoje iš tiesų yra naudojama, respondentų buvo klausama, ar kuris nors organizacijos / įstaigos asmuo buvo pateikęs prašymą viešojo sektoriaus įstaigai dėl informacijos gavimo lengvai suprantama kalba.

Kokie atsakymai? Didžioji dalis apklaustųjų (72 proc.) pažymėjo, kad jie ar jų organizacijoje / įstaigoje esantys asmenys su intelekto negalia dar nesikreipė į valstybės ar savivaldybių įstaigas su prašymu informaciją gauti lengvai suprantama kalba. 26 proc. respondentų pasirinko atsakymą „Nežinau“, o 2 proc. atsakovų pasirinko „Taip“.

Ką tai rodo? Šie duomenys rodo, kad tikslinė grupė beveik nesinaudoja Įsakymu reglamentuota teise gauti informaciją lengvai suprantama kalba. Atsakymų pasiskirstymas kelia klausimą – kodėl tikslinė grupė nesikreipia dėl informacijos LSK, jei iš ankstesnių klausimų (4,5) matoma, kad informacija, pateikta tokiu būdu, yra reikalinga ir aktuali? Agentūros vykdytos apklausos (pilotinė Įsakymo vykdymo stebėsenos apklausa, 2024 m. gruodis) rezultatai rodo, kad didelė dalis institucijų ir įstaigų nemato poreikio teikti informaciją asmenims su negalia prieinamais būdais. Net 40 % apklaustųjų institucijų nurodė nematančios būtinybės įgyvendinti Įsakymo. Tai ypač akivaizdu kalbant apie prieinamus vaizdo ir garso įrašus – 39 % institucijų jų visai neteikė, o 47 % teigė, kad tam nėra poreikio. Ši situacija rodo,

kad asmenų su negalia poreikiai dažnai lieka neįvertinti arba ignoruojami. Nors tokių atsakymų į užklausas (kai į įstaigą kreipiasi asmuo ir prašo informacijos lengvai suprantama kalba) rengimo tvarka yra numatyta, gali būti, kad viešojo sektoriaus įstaigoms jis dar kelia neaiškumų. Šie veiksniai lemia tai, jog tikslinė grupė nesikreipia į įstaigas, nepaisant to, kad remiantis didžiosios respondentų dalies nuomone (4, 5 klausimai), lengvai suprantama kalba yra naudojama ir aktuali.

9 klausimas: Ar Jūsų įstaigą pasiekė kokia nors informacija lengvai suprantama kalba apie 2024 metais vykčius rinkimus?



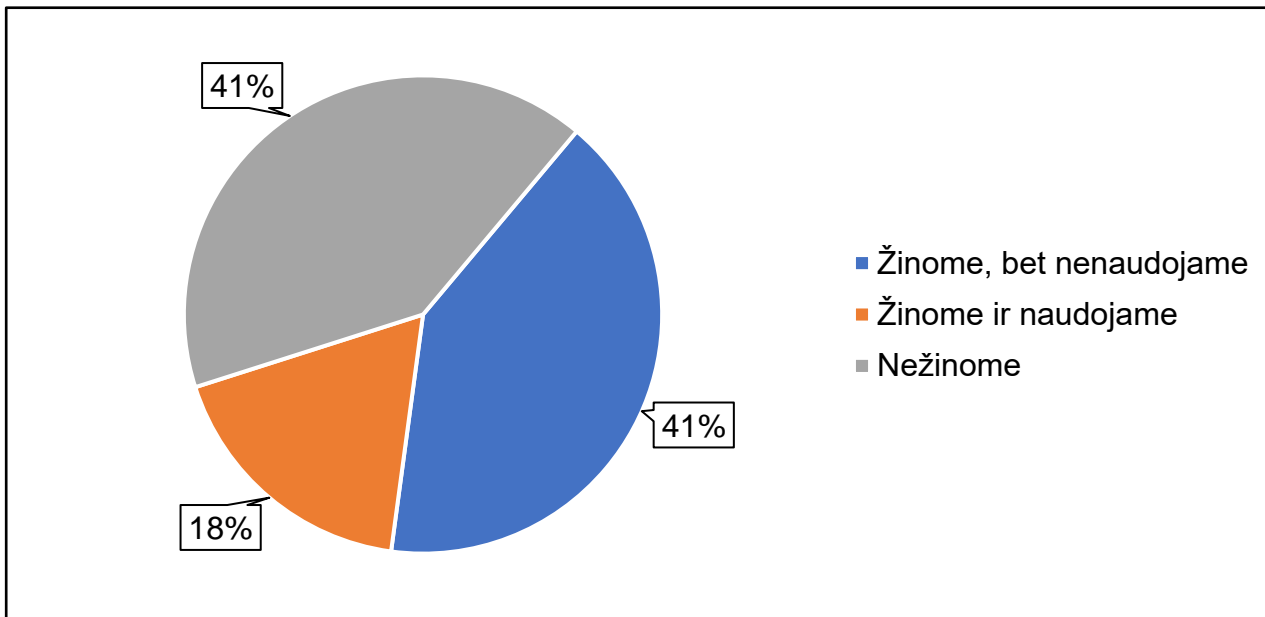
- Į atsakymų skiltį „Nežinau / negaliu atsakyti“ buvo pridėtas atsakymas: „Ne, Mūsų įstaigoje asmenys būna ne visą dieną, galimai informaciją gavo namuose, bendruomeniniuose namuose“
- Į atsakymų skiltį „Taip, į mūsų organizaciją tiesiogiai atsiuntė skaitmeninį leidinį lengvai suprantama kalba“ buvo pridėtas atsakymas: „Taip, informaciją ir leidinukus internetu atsiuntė skėtinė organizacija, kuriai priklausome.“

Kodėl klausiama? Norint atliepti Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijoje įtvirtintas teises, o ypač 29 str. nurodytą žmonių su negalia teisę dalyvauti politiniame ir visuomenės gyvenime, 2024 m. informacija apie Prezidento, Europos Parlamento bei Seimo rinkimus Lietuvoje buvo parengta LSK. Norint išsiaiškinti, kaip efektingai ir kokiais formatais vyko LSK informacijos apie 2024 metais vykusius rinkimus sklaida, respondentų buvo klausiama, ar įstaigą pasiekė kokia nors informacija lengvai suprantama kalba apie 2024 metais vykusius rinkimus.

Kokie atsakymai? Atsakymai rodo, kad didžioji dauguma (87 proc.) apklausoje dalyvavusių tikslinės grupės atstovų gavo rinkimų informaciją, parengtą lengvai suprantama kalba. Didžioji dalis teigiamai atsakiusių minėjo, kad pačių leidinių negavo, bet jiems buvo suteikta informacija, kur tokią informaciją rasti (35 proc.). Kiek mažiau respondentų pažymėjo, kad informacinius leidinius gavo fiziniu formatu (25 proc.), nežymiai mažiau apklaustųjų naudojo el. tokio leidinio formatą (23 proc.). 4 proc. apklausos dalyvių pažymėjo, kad patys kreipėsi į atsakingas institucijas siekiant gauti tokio tipo informaciją, o 13 proc. (sujungti atsakymai „Nežinau / negaliu atsakyti“ + „Ne“) nurodė, kad rinkimų informacijos lengvai suprantama kalba negavo.

Ką tai rodo? Gauti duomenys rodo, kad ne visus asmenis su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia pasiekė prieinama informacija apie 2024 m. Lietuvos Respublikos vykdytus rinkimus. Svarbu paminėti, kad skirtingi prieinamumo aspektai yra tarpusavyje glaudžiai susiję ir vien prieinamos informacijos parengimas negarantuoja, kad bus užtikrintas asmens su negalia dalyvavimas rinkimų procese. Reikia atsižvelgti ir į rinkimų apylinkės, transporto priemonių fizinės infrastruktūros prieinamumą ir kt. Vis dėlto džiugina tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK) pastaraisiais metais skiria daug dėmesio asmenų su negalia įtraukčiai politiniame gyvenime ir aktyviai ieško būdų, kaip gerinti ir didinti prieinamos informacijos sklaidą. VRK nuo 2016 metų leidžia informacinius leidinius, pritaikytus skaitytojams, turintiems intelekto negalią ar kitokių informacijos suvokimo sutrikimų. Apklausoje duomenys rodo labiau pozityvius rezultatus – Lietuvos Respublikos vykdomų rinkimų informacija lengvai suprantama kalba įvairiais formatais ir būdais daugeliu atveju (87 proc.) pasiekia tikslinę grupę.

10 klausimas: Ar žinote ir savo organizacijoje / įstaigoje naudojate rubriką 15min/lengvai, kurioje naujienų informacija yra pateikiama lengvai suprantama kalba?



Kodėl klausiamo? Lengvai suprantamos kalbos metodu galima perteikti įvairaus tipo informaciją. Asmenims su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia svarbu gauti ne tik informacinius tekstus apie viešojo sektoriaus įstaigas, bet ir naujienas, populiarųjį turinį, grožinę literatūrą, turistinius gidus ir kt. Tokiu būdu atliepiamas šios grupės poreikis gauti prieinamą informaciją visose gyvenimo srityse lygiai su kitais. 2024 m. dienraštis 15 min sukūrė polapį 15min/lengvai, kuriame naujienos bei įvairus populiarus turinys skelbiamas lengvai suprantama kalba. Siekiant išsiaiškinti, ar tikslinę grupę pasiekė žinia apie šią rubriką ir ar žmonės naudojami (skaito / klauso) pateikta informacija, respondentų buvo klausama, ar žino ir savo organizacijoje / įstaigoje naudoja rubriką 15min/lengvai, kurioje naujienų informacija yra pateikiama lengvai suprantama kalba.

Kokie atsakymai? 41 proc. respondentų atsakė, kad apie 15 min/lengvai rubriką žino, tačiau nesinaudoja. Lygiai tiek pat dalyvių atsakė, kad apie tokią rubriką nežino. 18 proc. apklaustųjų pažymėjo atsakymą „Žinome, bet nenaudojame“.

Ką tai rodo? Tik maža dalis tikslinės grupės (18 proc.) naudojami rubrika 15min/lengvai. Mažas šios naujienų skilties pasiekiamumas gali turėti kelias priežastis: asmenims su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia ilgą laiką nebuvo atitinkamos literatūros pasiūlos, tad ši tikslinė grupė neturi skaitymo praktikos, įgūdžių; kita galima priežastis – dėl šeimose vyraujančios hiperglobos asmenys su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia dažnu atveju neturi nei įpročio informacijos ieškoti, nei tikėtis, kad gali ją rasti, kitaip tariant – už juos yra surasta, pasirūpinta. Ši pastaroji priežastis kaip problema minima ir dr. Gedo Malinausko bei

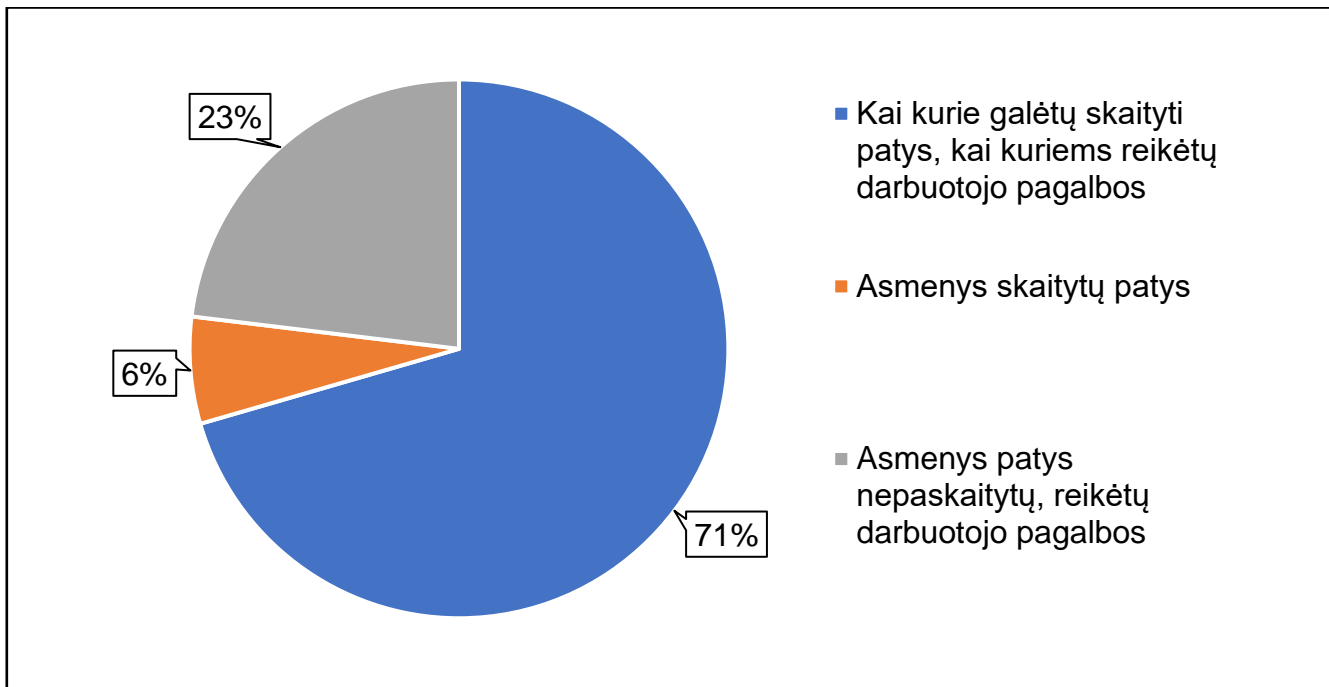
prof. dr. Jono Ruškaus parengtoje knygoje „Pagalba priimant sprendimus. Viską galiu daryti pati! Žmogaus teisės. Bendravimo būdai. Geroji patirtis : mokomoji knyga“. Per didelės globos problemą kaip slenkstį siekiant didesnio žmogaus su negalia savarankiškumo taip pat pastebi ANTA įgyvendinamo Pertvarkos projekto specialistai darbo praktikoje. Konkrečiai apie skaitymo įgūdžių trūkumą ir priežastingumą taip pat kalba Lietuvos Negalios organizacijų forumo (toliau – LNF) advokacijos ir komunikacijos projektų vadovė Simona Aginskaitė¹. Tai, kad daugiau nei trečdalis respondentų pasirinko atsakymą „Nežinome“, išryškina siekinį: reikia ne tik leidinių rengimo, bet ir informacijos sklaidos apie juos užtikrinimo. Būtų vertinga organizuoti viešinimo kampanijas, kurios ne tik skleistų žinią apie rubriką (ar kitus LSK šaltinius), bet ir skatintų dienos centrus, organizacijas, kurių nariams yra aktuali informacija lengvai suprantama kalba, pradėti (ar vystyti) skaitymo (klausymo) praktiką, kadangi ne visi tikslinės grupės nariai moka skaityti ar turi skaitymo praktikos.

„Kai žmonių grupė, kuri iki šiol neturėjo jai pritaikyto turinio, pagaliau jį gauna, dažnai pradžioje būna mažesnis susidomėjimas. Tai nėra abejingumas – tai tiesiog įpročio klausimas. Jiems reikia parodyti, kad skaityti naujienas gali būti smagu ir svarbu. Dirbant su tiksline auditorija svarbus ne tik turinys, bet ir pats skaitymo procesas. Žmonės su negalia dažnai neskaito po vieną. Jie linkę į kolektyvinį skaitymą – naujienos tampa bendruomenės veikla, kai skaitomos ir aptariamos kartu.“

– Simona Aginskaitė, LNF Advokacijos ir komunikacijos projektų vadovė, Institucinės globos pertvarkos komunikacijos ekspertė

¹ https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/15min-lengvai-beveik-100-tukst-skaitytoju-ir-bendruomenes-padeka-tai-keicia-gyvenima-56-2402224?utm_medium=copied

11 klausimas: Ar Jūsų įstaigoje esantys asmenys su intelekto negalia ar kitais informacijos suvokimo sutrikimais galėtų patys skaityti, ar informaciją turėtų skaityti darbuotojas?

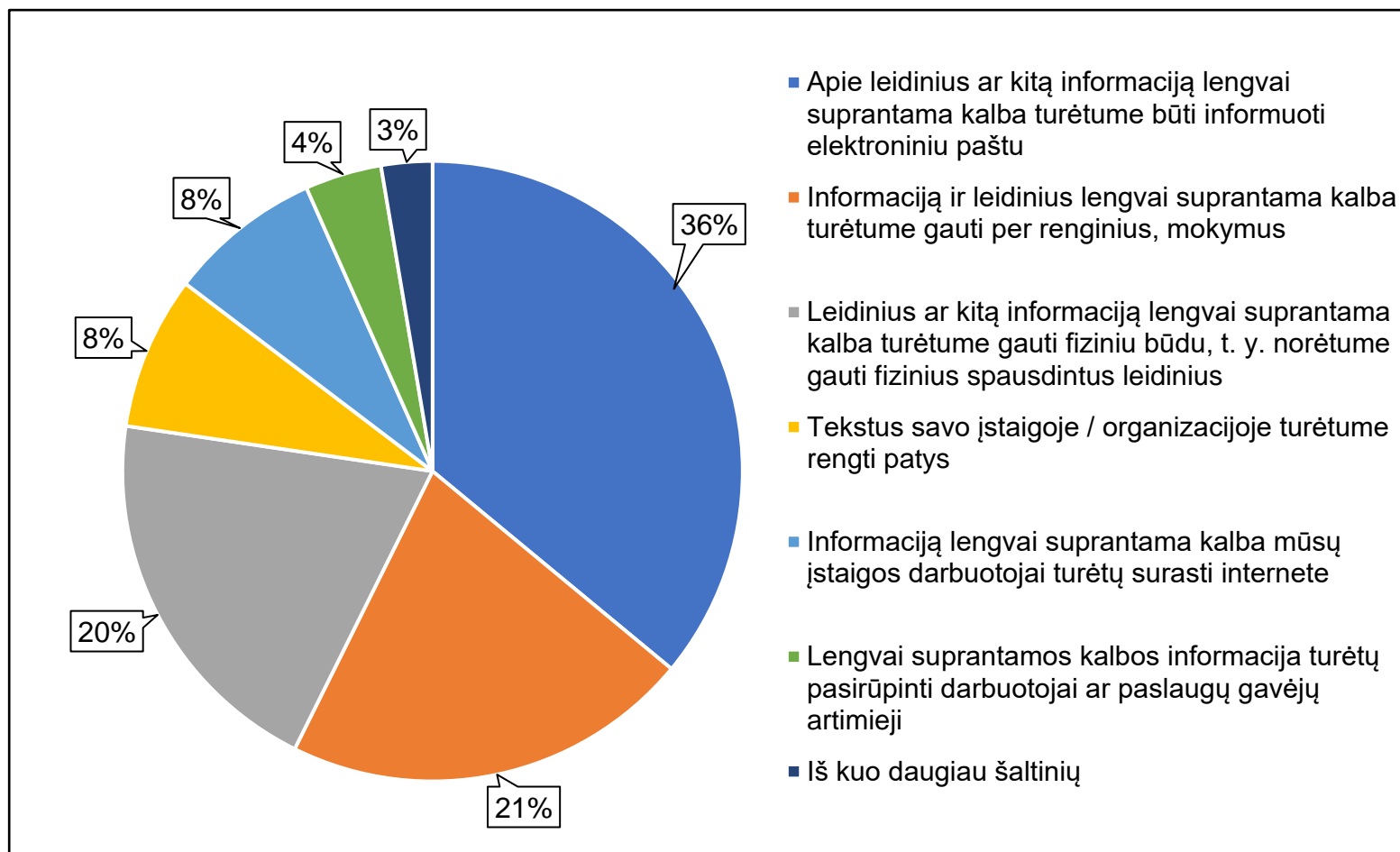


Kodėl klausama? Siekiant išsiaiškinti, koku formatu pateikta lengvai suprantamos kalbos medžiaga tikslinei grupei būtų patogiausia ir kaip organizuoti informacijos pateikimą, respondentų buvo klausama, apie įstaigoje esančių asmenų su intelekto negalia ar kitais informacijos suvokimo sutrikimais skaitymo gebėjimus.

Kokie atsakymai? Didžioji dauguma (71 proc.) apklausos dalyvių pažymėjo, kad kai kurie asmenys galėtų skaityti patys, o kai kuriems reikėtų darbuotojo pagalbos. Tuo tarpu 23 proc. respondentų teigia, kad tikslinės grupės nariai patys nepaskaitytų, reikėtų darbuotojo pagalbos. Savarankiško skaitymo atsakymo variantą pasirinko likę 6 proc. apklausos dalyvių.

Ką tai rodo? Iš atsakymų matyti tendencija, kad didžiąjai daliai tikslinės grupės reikalinga pagalba skaitant informaciją, parengtą lengvai suprantama kalba.

12 klausimas: Kaip, Jūsų manymu, informacija lengvai suprantama kalba turėtų atsirasti Jūsų įstaigoje / organizacijoje?



Dėl neatitiktens į užduotą klausimą, į diagramą neįtraukti šie atsakymai:

- 1) „Mes skatiname savo dalyvius naudotis nesupaprastintais leidiniais, jei reikia, nesuprantamas sąvokas paaiškiname.“
- 2) „Mes skatiname savo dalyvius maksimaliai naudotis nesupaprastintos kalbos leidiniais, esant reikiamybei nesuprantamas sąvokas paaiškiname.“
- 3) „Kol kas rengėme patys ir vieną leidinį radome internete.“

Atsakymas „Visi atsakymai“ įtraukta į atsakymą „iš kuo daugiau šaltinių“.

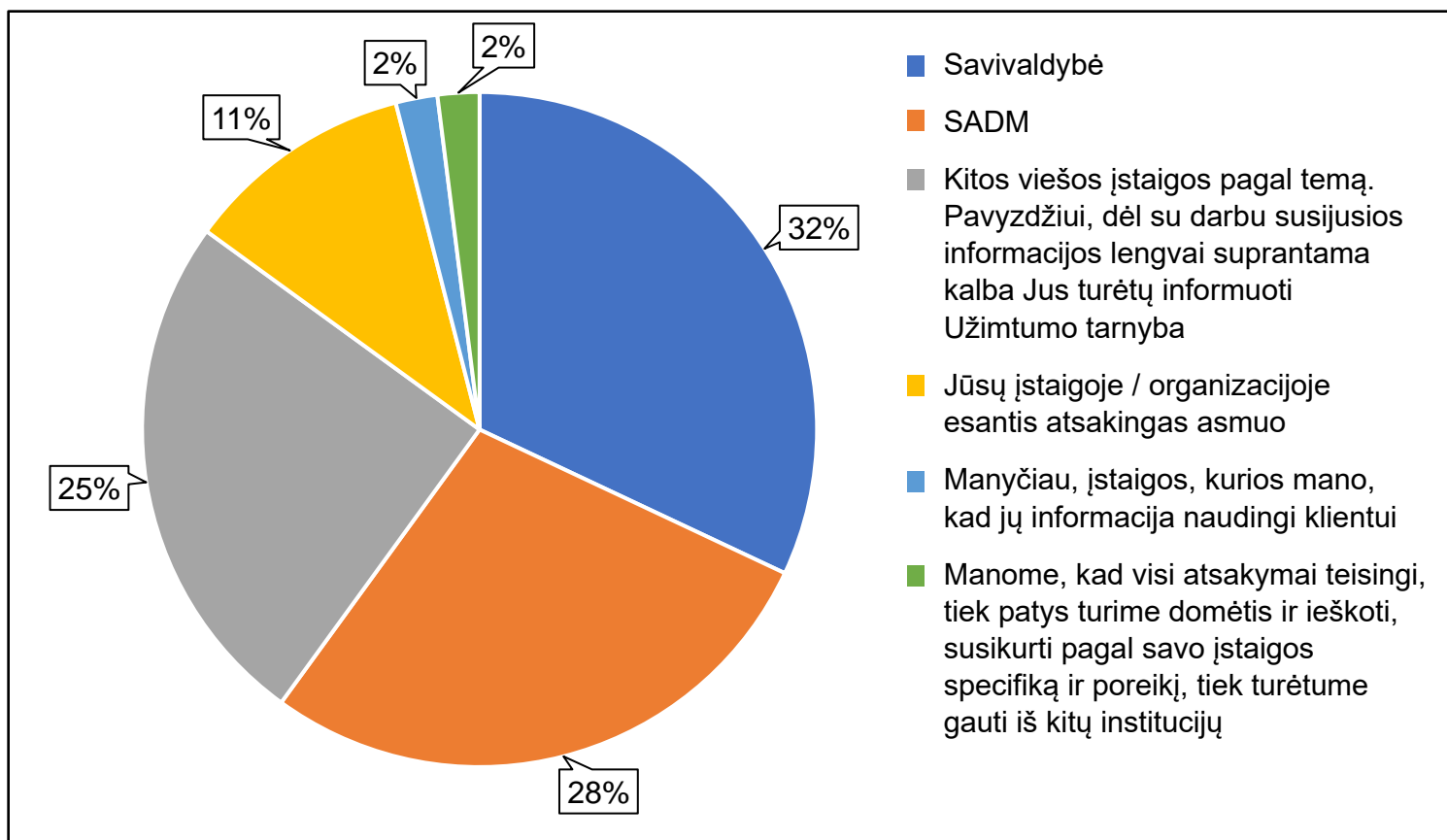
Kodėl klausama? Siekiant išsiaiškinti, koks, tikslinės grupės nuomone, turėtų būti lengvai suprantamos kalbos tekstų kelias iki skaitytojo, apklausos dalyvių buvo prašyta pasirinkti potencialų LSK informacijos gavimo šaltinį (iš kelių pateiktų), taip pat palikta galimybė įrašyti savo variantą.

Kokie atsakymai? Daugiausia pasirinkimų (36 proc.) surinko atsakymas „Apie leidinius ar kitą informaciją lengvai suprantama kalba turėtų būti informuoti elektroniniu paštu“, kiek mažiau (21 proc.) – „Informaciją ir leidinius lengvai suprantama kalba turėtų gauti per renginius, mokymus“. Tuo tarpu penktadalis respondentų pažymėjo, kad norėtų leidinius ar kitą informaciją lengvai suprantama kalba gauti fiziniu būdu, t. y. turėtų gauti fizinius spausdintus leidinius. 8 proc. dalyvavusių apklausoje teigia, kad tekstus savo įstaigoje / organizacijoje turėtų rengti patys. Retesni atsakymai: lengvai suprantamos kalbos informacija turėtų pasirūpinti darbuotojai ar paslaugų gavėjų artimieji (4 proc.); iš kuo daugiau šaltinių (3 proc.).

Ką tai rodo? Gana įvairiai pasiskirstę atsakymai atskleidžia nevienodą nuomonių pasiskirstymą tikslinės grupės ir jų atstovų tarpe. Tai galėjo nulemti ir tai, jog lengvai suprantamos kalbos naudojimo praktika yra dar gana nauja, nors toks metodas pavieniai Lietuvoje egzistavo jau daugiau nei 20 metų². Toks įvairus nuomonių spektras taip pat pabrėžia, jog įvairūs asmenys / organizacijos turi skirtingus informacijos gavimo įpročius, skirtingus klientų (gyventojų, dalyvių) poreikius: vieni naudojami el. paštu, kiti norėtų gauti fizinius leidinius, taip pat iškyla atsakomybės pasiskirstymo klausimas, kadangi vieni išreiškė norą patys rengti informaciją, o kiti nurodo, kad tai turėtų būti paslaugos gavėjų artimųjų atsakomybė. Atkreiptinas dėmesys, kad šie atsakymai koreliuoja su į apklausą kviestų dalyvauti respondentų sąrašo skirtybėmis: kviestos tiek socialinės dirbtuvės (jų pagr. veiklos tikslas ugdyti lankytojų darbinis įgūdžius, savarankiškumą), tiek slaugos namų (jų veikla susideda iš daugelio dalykų: nuo higienos ir med. aptarnavimo iki užimtumo) atstovai, tad natūralu, jog pastarieji renkasi labiau pasyvų atsakymą.

² <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/7730bbe6-0050-45a4-bd5e-8ecc19df5d01/content>

13 klausimas: Kas, Jūsų nuomone, turėtų Jus informuoti dėl informacijos lengvai suprantama kalba?



- Į skiltį „Jūsų įstaigoje / organizacijoje esantis atsakingas asmuo“ įtrauktas atsakymas „Informacijos bazę naujiname savarankiškai“.
- Dėl neatitiktens į užduotą klausimą, į atsakymų diagramą neįtrauktas atsakymas „Mūsų įstaigoje dirbantys specialistai, siekia dirbti, bendrauti su lankytojais lengvai jam suprantama kalba, dalyvaujant lankytojui rengiami dokumentai, sudaromi individualūs planai ir kt.“

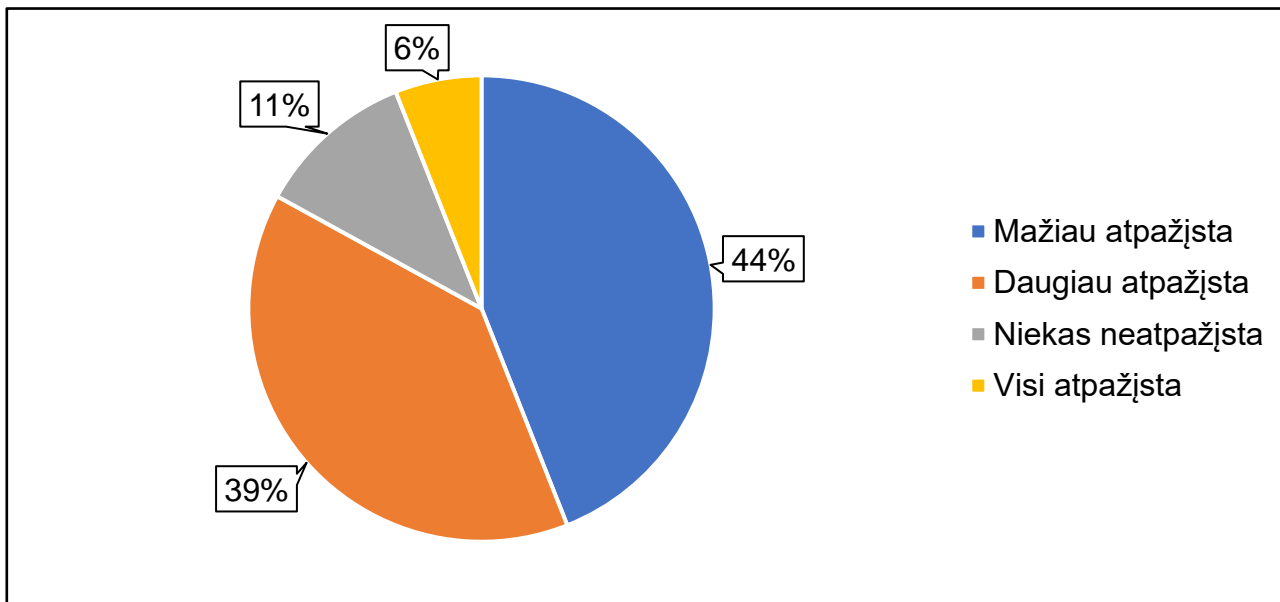
Kodėl klausiama? Siekiant išsiaiškinti, kas, tikslinės grupės nuomone, turėtų būti atsakingas už LSK parengtos informacijos perdavimą, respondentų buvo klausiama, kas turėtų juos informuoti dėl informacijos lengvai suprantama kalba.

Kokie atsakymai? Respondentų atsakymai yra įvairūs ir netolygiai pasiskirstę: daugiausia atsakymų (32 proc.) surinko atsakymas „Savivaldybė“, nurodantis vietos savivaldą kaip atsakingą instituciją perduodant informaciją apie lengvai suprantamos kalbos turinį. Šiek tiek

mažiau atsakymų (28 proc.) surinko Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Trečias pagal populiarumą atsakymas (25 proc.) suponuoja, kad informuoti apie turinį lengvai suprantama kalba turėtų atitinkamos įstaigos pagal temą. Pavyzdžiui, dėl su darbu susijusios informacijos lengvai suprantama kalba informuoti turėtų Užimtumo tarnyba. 11 proc. respondentų atsakė, kad įstaigą informuoti apie tokį turinį turėtų įstaigoje / organizacijoje numatytas atsakingas asmuo. Kiti du atsakymai kartu dalinasi po 2 proc.: „Manychiau, įstaigos, kurios mano, kad jų informacija naudinga mūsų klientui“, „Visi atsakymai teisingi, tiek patys turime domėtis ir ieškoti, susikurti pagal savo įstaigos specifiką ir poreikį, tiek turėtume gauti iš kitų institucijų“.

Ką tai rodo? Gauti rezultatai vaizduoja gana įvairų nuomonių pasiskirstymą, kuris gali turėti įtakos nepakankamai veiksmingam informacijos perdavimo mechanizmui – nėra aišku, kas yra atsakingas asmuo, padalinys ar institucija, turinti šį uždavinį. Išryškėja trys aiškūs subjektai, iš kurių labiausiai tikimasi atliepti informavimo apie LSK turinį funkciją: savivaldybės, SADM ir pagal atitinkamas veiklos sritis atsakingos institucijos / organizacijos.

14 klausimas: Ar Jūsų organizacijoje / įstaigoje esantys asmenys su intelekto negalia ar kitais informacijos suvokimo sutrikimais atpažįsta lengvai suprantamos kalbos ženklą?

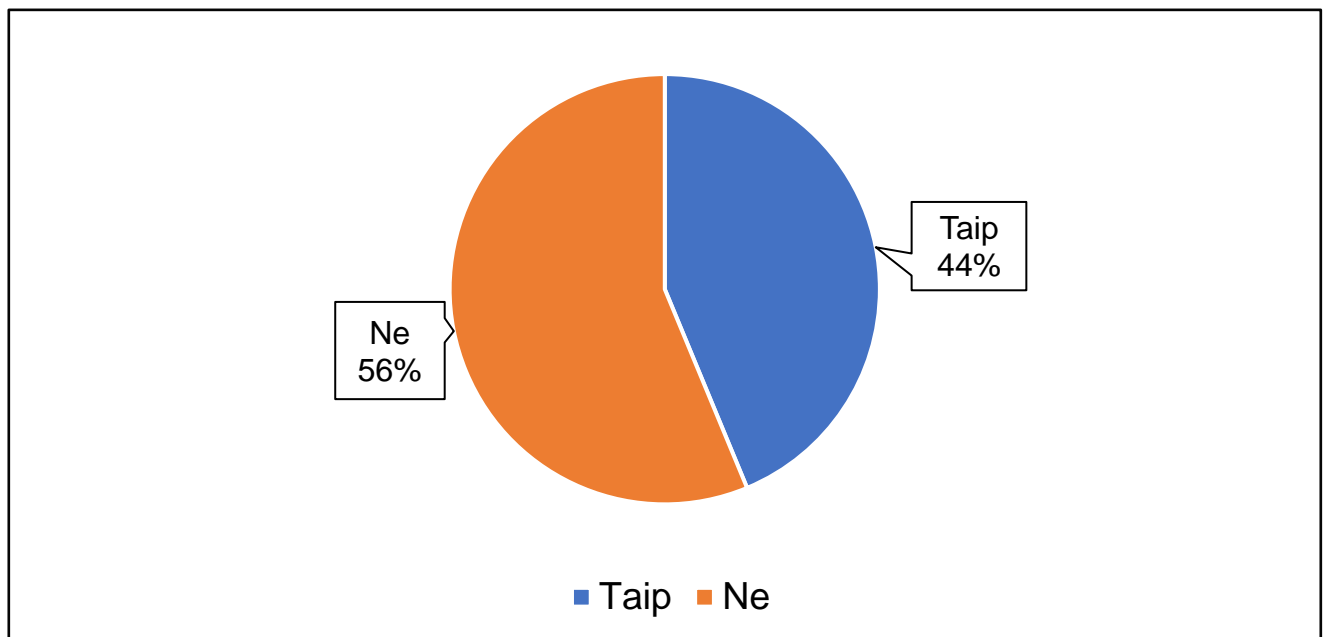


Kodėl klausiamo? Siekiant išsiaiškinti, ar lengvai suprantamos kalbos tekstai yra lengvai atpažįstami ir kiek tikslinei grupei reikalinga pagalba randant tokio tipo informaciją, apklausos dalyvių buvo klausama, ar organizacijoje / įstaigoje esantys asmenys su intelekto negalia ar kitais informacijos suvokimo sutrikimais atpažįsta lengvai suprantamos kalbos ženklą.

Kokie rezultatai? Daugiausia atsakymų (55 proc.) surinko neigiami pasirinkimai: 44 proc. respondentų pasirinko „Mažiau atpažįsta“, 11 proc. – „Niekas neatpažįsta“. Tuo tarpu teigiami atsakymai (45 proc.) pasiskirstė taip: 39 proc. apklausoje dalyvavusių pasirinko atsakymą „Daugiau atpažįsta“, o likę 6 proc. – „Visi atpažįsta“.

Ką tai rodo? Nors dauguma respondentų (55 proc.) nurodė, kad jų organizacijoje esanti tikslinė grupė neatpažįsta (labiau neatpažįsta, nei atpažįsta) LSK ženklo, verta išžvelgti ir teigiamą šių rezultatų prasmę. Beveik pusė tikslinės grupės supranta ir žino, kaip atrodo ir ką reiškia LSK ženklas, o tai byloja apie jų savarankiškumą ieškant, randant ir naudojant prieinamą informacijos perteikimo būdą. Reikia atsižvelgti į tai, kad respondentų apklausos metu įsakymas buvo įsigaliojęs tik 1 metus ir 5 mėn.: ne visos viešosios įstaigos tokią informaciją buvo paskelbusios, nebuvo daryta plataus masto viešinimo kampanija apie įsakymu reglamentuotą galimybę gauti informaciją LSK būdu. Todėl 45 proc. teigiamų atsakymų rezultatas gali būti traktuojamas gana teigiamai. Galima daryti prielaidą, kad kitą likusią tikslinės grupės dalį galima skirstyti į dar dvi dalis: žmones, kurie nežino apie tokį ženklą ir jo reikšmę, ir žmones, kurie turi didesnių iššūkių ir jiems reikia pagalbos naudojantis lengvai suprantama kalba.

15 klausimas: Ar norėtumėte patys rengti tekstus lengvai suprantama kalba?

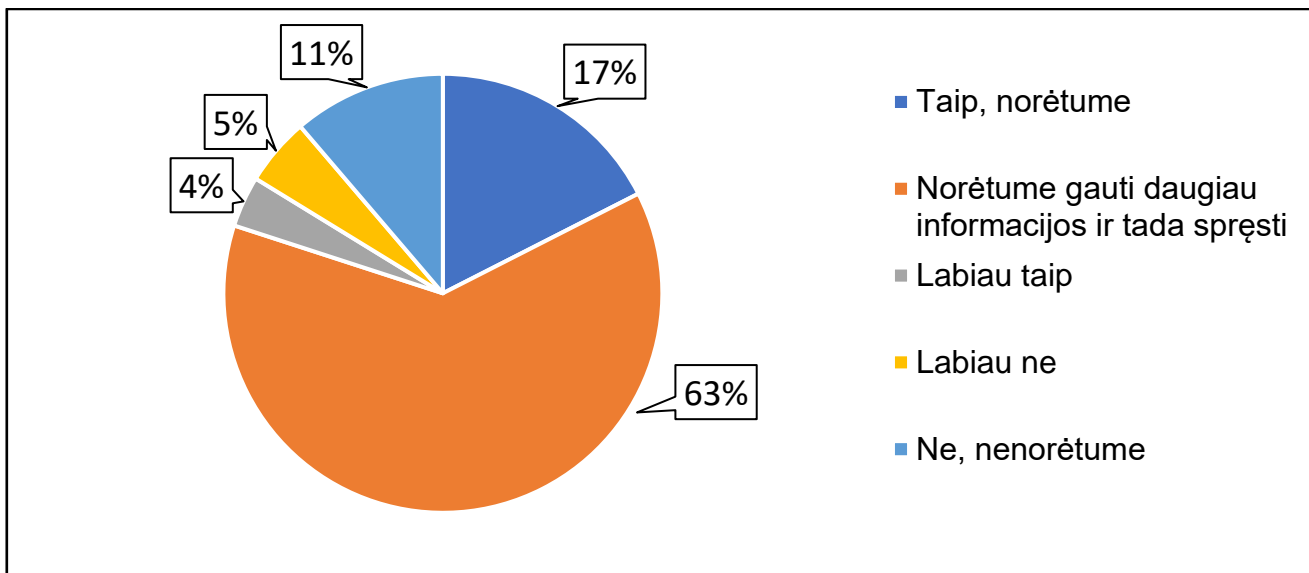


Kodėl klausama? Siekiant išsiaiškinti, kaip galima didinti informacijos, parengtos lengvai suprantama kalba, kiekį bei galimybes tokius tekstus (informaciją) rengti įvairiuose Lietuvos kraštuose, apklausoje buvo pateiktas klausimas – ar norėtumėte patys rengti tekstus lengvai suprantama kalba?

Kokie rezultatai? Šiek tiek daugiau nei pusė respondentų (56 proc.) atsakė neigiamai, o likusi dalis (44 proc.) nurodė, kad norėtų patys rengti tekstus lengvai suprantama kalba.

Ką tai rodo? Gauti atsakymai rodo, kad asmenų su intelekto ir (ar psichosocialine) negalia ar kitais informacijos suvokimo sutrikimais bei juos atstovaujančių organizacijų tarpe yra tiek norinčių tokią informaciją rengti, tiek tų, kurie tokios veiklos vykdyti nenorėtų. Atkreiptina, kad apklausoje dalyvavo tiek socialinės dirbtuvės, dienos centrai, tiek slaugos namai – pastarųjų funkcija kiek skiriasi nuo kitų minėtų organizacijų, kadangi tai labiau slaugymo, medicininių funkcijų, užimtumo įstaigos, kurių veiklos sritys neapėmia informacijos pritaikymo, o taip pat, tikėtina, vykdyti tokią veiklą nėra numatyta finansinių ir laiko resursų, nors ir suvokiamas šio metodo reikalingumas ir praktinė nauda.

16 klausimas: Jei būtų galimybė, ar norėtumėte patys organizuoti lengvai suprantamos kalbos tekstų vertinimą su Jūsų įstaigos paslaugos gavėjais (asmenimis su intelekto negalia)? *Už tokios paslaugos vykdymą tiek vertintojai, tiek vertinimo koordinatoriai galėtų generuoti pajamas.

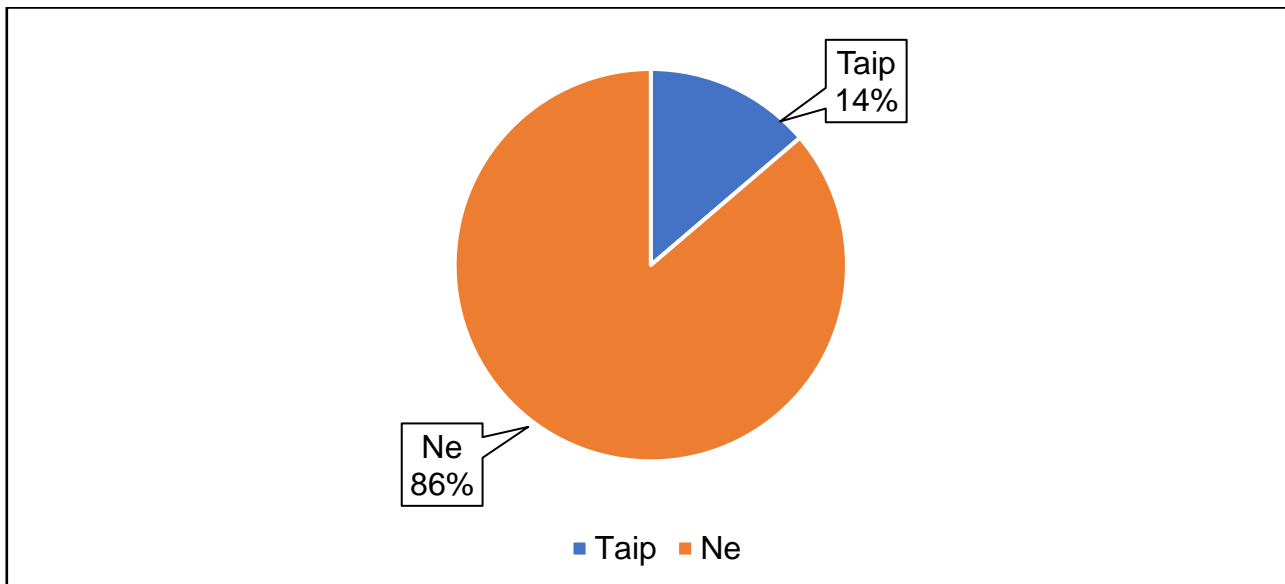


Kodėl klausama? Siekiant įvertinti tikslinės grupės norą įsitraukti į lengvai suprantamos kalbos tekstų (informacijos) vertinimo veiklą ir tikslinės grupės narius atstovaujančių organizacijų motyvaciją bei požiūrį į galimybę įgalinti asmenis su intelekto negalia dirbti (atlikti veiklas), turėti atsakomybių ir gauti asmeninių lėšų, respondentų buvo klausama, ar norėtų patys organizuoti lengvai suprantamos kalbos tekstų vertinimo veiklas su Jūsų įstaigos paslaugos gavėjais (asmenimis su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia). Prie klausimo pridėta remarka, kad už tokios paslaugos vykdymą tiek vertintojai, tiek vertinimo koordinatoriai galėtų generuoti pajamas.

Kokie rezultatai? Didžioji dauguma apklausos dalyvių (63 proc.) norėtų gauti daugiau informacijos ir tuomet spręsti. 17 proc. pasirinko atsakymą „Taip“, kiti 4 proc. pasirinko neuztikrintą teigiamą atsakymą – „Labiau taip“. Neigiamus atsakymus iš viso pasirinko 16 proc. respondentų: 11 proc. patikino, kad nenorėtų užsiimti tokia veikla, o 5 proc. pasirinko atsakymą „Labiau ne“.

Ką tai rodo? Šio klausimo atsakymai koreliuoja su 15 klausimo atsakymais. 15 klausimo (Ar norėtumėte patys rengti LSK tekstus?) atsakymuose dominavo neigiamas atsakymas, o šiame klausime dėl galimybės dalyvauti vertinimo veikloje ir galimybės asmenims su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia užsidirbti, kategoriškai neigiamų atsakymų yra žymiai mažiau, tačiau išryškėja noras gauti daugiau informacijos. Tai leidžia suprasti, kad ne visi, naudojantys LSK ir matantys praktinę šio metodo taikymo naudą, žino, kaip vyksta tekstų (informacijos) LSK rengimas, todėl galimai susivaržo užtikrintai atsakyti „Taip“.

17 klausimas: Ar į Jūsų organizaciją / įstaigą per paskutinius metus buvo kreiptasi dėl lengvai suprantamos kalbos tekstų rengimo ir (ar) vertinimo paslaugų?

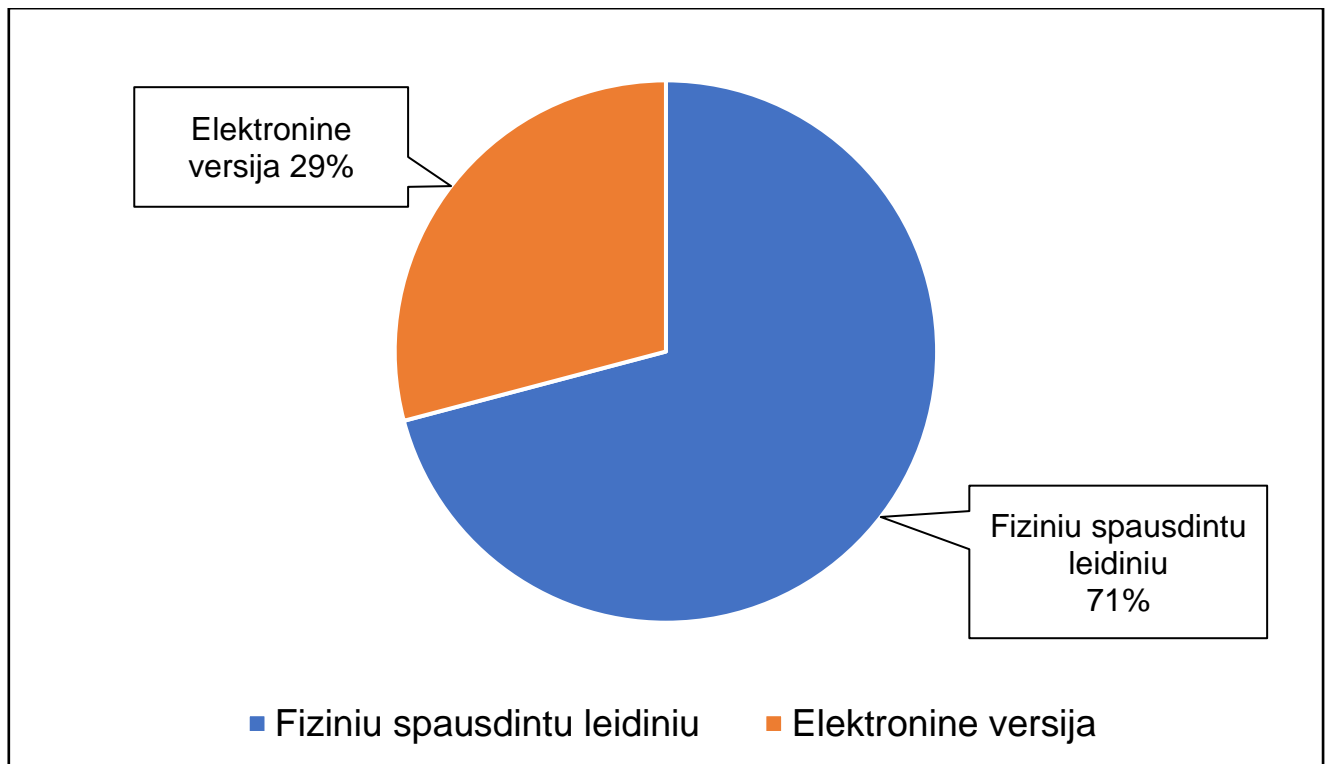


Kodėl klausama? Siekiant išsiaiškinti, ar LSK tekstų rengimo ir vertinimo paslauga yra paklausi ir ar asmenys / institucijos žino LSK tekstų rengimo eigą ir kreipiasi į atitinkamas įstaigas, siekia kokybiško LSK teksto rengimo, apklausos dalyvių buvo klausama, ar į organizaciją / įstaigą per paskutinius metus buvo kreiptasi dėl lengvai suprantamos kalbos tekstų rengimo ir (ar) vertinimo paslaugų.

Kokie rezultatai? 86 proc. respondentų pažymėjo, kad į jų organizaciją / įstaigą nebuvo kreiptasi dėl LSK tekstų rengimo ar vertinimo, o likusieji 14 proc. nurodė teigiamą atsakymą.

Ką tai rodo? Atsakymai rodo, kad didžioji dalis įstaigų, kurios dalyvavo šioje apklausoje, nėra įtraukta į LSK tekstų (informacijos) rengimo veiklą. Atsižvelgiant į 17 ir 18 klausimų atsakymus, matomas potencialas: dalis įstaigų norėtų vykdyti LSK tekstų (informacijos) rengimą ir vertinimą, prieš tai sužinoję daugiau informacijos. Taigi, reikalinga didesnė informacijos sklaida, siekiant pasiekti skirtingas įstaigas / organizacijas, kad regionuose esantys suinteresuoti asmenys galėtų gauti reikiamą paslaugą iš vietinių organizacijų, tuo pačiu įveiklinant asmenis su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia. Vis dėlto, mažas teigiamų atsakymų procentas gali reikšti ir tai, kad asmenys / institucijos dėl LSK rengimo ar vertinimo paslaugų kreipiasi tik į tas įstaigas, kurios jau užsiima LSK rengimo / vertinimo veikla. Taigi, siekiant gauti kokybiškas paslaugas, nesikreipia į atsitiktines įstaigas.

18 klausimas: Jūsų nuomone, yra geriau, jei tekstai lengvai suprantama kalba yra pateikiami fiziniu spausdintu leidiniu ar elektroniniu?



Kodėl klausiama? Siekiant išsiaiškinti, koku formatu pateikta LSK informacija būtų labiausiai prieinama tikslinei grupei, apklausos dalyvių buvo klausiama, koks formatas (fizinis ar elektroninis) yra geresnis.

Kokie rezultatai?: Du trečdaliai (71 proc.) respondentų pažymėjo, kad tikslinė grupė pirmenybę teikia fiziniams spausdintiems leidiniams, tuo tarpu likusieji (29 proc.) nurodė, kad geriau LSK turinį gauti elektroniniu formatu.

Ką tai rodo? Apklausos rezultatai rodo, kad verta didžiąją dalį tekstų rengti fiziniu spausdintu leidiniu. Tačiau reikšmingai tikslinės grupės daliai naudinga informacija, pateikta ir elektroniniu būdu. Svarbu atkreipti dėmesį, kad fiziniams leidiniams lengviau naudojasi asmenys, kurie neturi pakankamai skaitmeninio raštingumo įgūdžių, todėl galima manyti, kad fiziniai spausdintiniai leidiniai gali būti naudojami savarankiškiau, neturint darbuotojo ar artimojo pagalbos.

19 klausimas: Pateikite pasiūlymų ir (ar) pamąstymų dėl lengvai suprantamos kalbos naudojimo ir sklaidos

1. Manau, kad lengvai suprantamos kalbos tekstus turėtų ruošti tam specialiai paruošti asmenys. Ir turėtų būti konkrečiai apibrėžta, kokius tekstus/dokumentus ir pan., pateikti lengvai suprantama kalba.
2. Manau, tai labai svarbus įrankis, kurį natūraliai tikrai naudoja daugelis su intelekto negalia dirbantių socialinės srities darbuotojų, labai svarbu, kad tai sistematizuojama ir tai tampa visuotinės komunikacijos dalimi.
3. Popieriniai leidiniai, kuriais galėtų remtis įvairaus amžiaus ir suvokimo asmenys, tarp jų ir vaikai.
4. Pamąstymas: kaip ir kiekviena naujovė sutinkama ir prigyja ne iš karto. VISKAM REIKIA LAIKO! Daryti atsakingai, kad būtų naudinga, o ne dėl paukščiuko. AČIŪ, kad tai vyksta.
5. Kiekviena negalia turi atskirus gebėjimus suprasti lengvai suprantamą kalbą, vienas pateiktas formatas nėra tinkamas visoms negalioms. Reikėtų diferencijuoti.
6. Vengti žargonų ir sudėtingų terminų, Visualizacija ir iliustracijos, Pasiekiamumas Nuoseklumas ir pasikartojimas, Interaktyvumas ir klausimai, Patikimumas ir nuoseklumas.
7. Reikia seminarų, kuriuose galima būtų pasipraktikuoti rašyti lengvai suprantama kalba (ne tik teorinių žinių).
8. Reikėtų daugiau platinti metodinę medžiagą, kaip patiems organizacijose ir įstaigose rengti tekstus lengvai suprantama kalba įvairiems atvejams ir įvairią negalią turintiems žmonėms.
9. Trūksta mokymų dėl informacijos rengimo lengvai suprantama kalba.
10. Reikėtų gal labiau apmokyti darbuotojus tiesiogiai dirbančius su intelekto negalią turinčiais asmenimis.
11. Norėtume gauti daugiau informacijos dėl lengvai suprantamos kalbos naudojimo.
12. Norėtūsi daugiau informacijos.
13. Turint reikiamą informaciją, daugiau žinių būtų, specialistų daugiau būtų galima naudoti organizacijoje „lengvai suprantamą kalbą“.
14. Plėsti informavimo šaltinius.
15. Kad rajoninė spauda būtų leidžiama suprantamą kalbą.
16. Siūlymas aktyviai įtraukti įstaigas ir skatinti lengvai suprantamos kalbos tekstų kūrimą, jų platinimą, naudojimą įstaigose. Ačiū, kad tai jau ir darote. Teikiate tokias apklausas.
17. Kad informacija būtų labiau pasiekiamą.
18. Informacija, teisės aktai galėtų būti rengiami ne tik lengvai suprantama kalba bet ir paprasta kalba, kad nekiltų dviprasmybių ir būtų aišku kiekvienam.
19. Trūksta informacijos viešai.
20. Informacija nepasiekusi, naujai sužinojome.

21. Tikimės spartesnio suprantamos kalbos prieinamumo viešose erdvėse bei organizacijose, įstaigose.
22. Lengvai suprantama kalba turėtų būti naudojama vieningai, nekuriant skirtingų simbolių tai pačiai reikšmei.
23. Reikalinga daugiau informacinės sklaidos ir tikslių nurodymų ar mokymų, kaip reikalinga ruošti tekstą lengvai suprantama kalba. Ypač praktinių mokymų.
24. Turėtų vykti mokymai kaip ruošti informaciją lengvai suprantama kalba.
25. Reikėtų laikytis lengvai suprantamos kalbos rengimo gairių, kurios apima paprastų žodžių ir trumpų sakinių naudojimą. Turėtų būti įtraukta aiški teksto struktūra bei iliustracijos, padedančios geriau suprasti informaciją.
26. Asmenų su intelekto negalia galimybės, gebėjimai yra labai skirtingi. Vieni skaito ir sprendžia kryžiažodžius, kiti pažįsta raides, bet nesuvokia perskaityto teksto, o dar kiti supranta tik labai paprastus ir kasdien vartojamus atskirus žodžius. Įstaigai pasiruošti lengvai suprantama kalba dokumentus sudėtinga dėl laiko stokos. Viskas vykėtų greičiau, jei įstaigos gautų specialistų paruoštus dokumentus lengvai suprantama kalba.
27. Tai turėtų būti privaloma visose įstaigoms valstybiniu lygmeniu. Ruošiami specialistai, organizuojami mokymai.
28. Reikalinga daugiau informacijos kaip kurti lengviau suprantamą tekstą ir kaip patogiausią būtų jį pateikti.
29. Daugiau sklaidos masinės visuomenės informavimo priemonėse
30. Turime 2 knygas, norėtume turėti daugiau. Taip pat, kad pateikta informacija būtų suprantama - muziejuose, parodose, kino teatruose ir pan.
31. Kuo daugiau informacijos.
32. Daugiau info.
33. Trūksta viešos informacijos.
34. Fizinį spausdintą leidinį mes galėtume skaityti kartu su asmenimis su negalia ar pasidalinti su jų šeimos nariais.
35. Turėtų būti daugiau informacijos ir medžiagos šia tema.
36. Informaciją pateikti vizualizuotai raštu, vaizdu ir garsu.
37. Tekstus turi rengti tai išmanantys specialistai.
38. Kai kuriais atvejais lengvai suprantama kalba gali tapti puikia galimybe lengviau susiorientuoti naujienų sraute žmonėms, turintiems verbalinės informacijos priėmimo sutrikimų. Tačiau per didelės komforto zonos kūrimas gali sukurti atvirkštinį efektą - tam tikrą antiintegraciją, kuri visiškai nugalina žmones orientuotis natūralioje terpėje, taip skirtis tarp įvairių visuomenės grupių tik didinama. Taip pat visiška iliuzija manyti, jog į suprantamą kalbą įmanoma išversti grožinės literatūros kūrinius. Meninėje kalbos raiškoje siužetas, kurį gali perteikti supaprastinta kalba, tėra tik nedidelė dedamoji. Kalbos niuansai kuria kūrinio nuotaiką, atmosferą, pagrindinį prasmų lauką. Ar iš

pagaliukų nupieštas moters portretas galėtų būti prilygintas suprantama vizualine kalba pavaizduotai Mona Lizai?

39. Daugiau informacijos.
40. Kad tai būtų lengvai prieinama ir pvz bibliotekose ar kitose įstaigose.
41. Daugiau viešinimo.
42. Tarpinstitucinis pasidalijimas.
43. Organizuoti mokymus, kurių metu daugiau informacijos gautų savivaldos specialistai, asmenų su negalia tėvai ir patys asmenys su negalia.
44. Lengvai suprantamos kalbos parengimas užima nemažai laiko, bet manau, kad ji yra labai svarbi intelekto negalia, turintiems asmenims.
45. Džiaugiuosi, kad pradėta rimtai žiūrėti į šią sritį, tačiau reikalingas visuomenės švietimas šia tema, nes nemažai net ir besikreipiančių įmonių į šią paslaugą žiūri formaliai, jau nekalbant apie mažiau informuotą visuomenės dalį.
46. Dėl lengvai suprantamos kalbos vartojimo siūlome organizuoti daugiau seminarų, mokymų specialistams dirbantiems su asmenimis turinčiais intelekto negalia.
47. Dėl lengvai suprantamos kalbos viešinimo rengti daugiau tekstų, informacinių pranešimų, straipsnių visuomenei.
48. Sunkią intelekto negalią turintiems asmenims, jei jie geba skaityti, labai padeda ir paraleliai naudojami ikonėlės (piktogramos) šalia teksto.
49. Spausdinti leidinukai galėtų būti siunčiami į įstaigą.
50. Reikalinga daugiau viešos informacijos.
51. Reikalingi mokymai darbuotojams.
52. Daugiau knygų su palengvinta kalba ir piešinukais.
53. Pagal poreikį.
54. Būtų gerai organizuoti mokymus.
55. Galėtų būti daugiau aiškesnės medžiagos, parengti šablonai, organizuojami mokymai darbuotojams.
56. Šiuo metu neturiu ką pasiūlyti, nes turiu mažai žinių šia tema ir norėtusi sužinoti apie tai daugiau.
57. Neturime ką pasiūlyti.
58. Neturime.
59. Vienas iš šių metų tikslų vidaus dokumentus pradėti rengti lengvai suprantama kalba.
60. Žmonėms su proto [vart. intelekto] bei psichine [vart. psichosocialine] negale būtų labai naudinga. Pasiskaityti patiems naujienas liečiamas jų gyvenimą.
61. Turėtų būti organizuojami mokymai, būtų puiku jei jie būtų PKTC [Profesinių kompetencijų tobulinimo centras] platformoje.
62. Per dažnas lengvai suprantamos kalbos naudojimas bukina tiek dalyvius tiek darbuotojus.

63. Lengvai suprantama kalba yra labai aktuali intelekto ir/ar psichikos negalią turintiems asmenis, taip pat labai svarbu parengtus darbuotojus, kurie galėtų informaciją perteikti lengvai suprantama kalba. Šių žinių labai trūksta. Šiuo metu verčiamės kiek tik patys suprantame labai supaprastindami informaciją iki paslaugų gavėjams suprantamo lygio
64. Daugiau grupių, kurios galėtų akredituoti tekstus, kuriuos galima būtų oficialiai viešinti
65. Reikia daugiau informacijos apie tai.
66. Neturiu.
67. Fizinių.
68. Galima daugiau informacijos pateikti socialiniuose tinkluose.

Išvados

Apklauskos atsakymai ir jų analizė leidžia geriau įvertinti lengvai suprantamos kalbos kokybę, pasiekiamumą, tendencijas ir poreikius Lietuvoje. Žemiau pateikiamos išvados, įvertinant apklauskos duomenų dėka pastebimas lengvai suprantamos kalbos tendencijas, problematiką, galimus sprendimo būdus ar kitas šio metodo naudojimo gerinimo priemones.

1. Pagrindinė šios apklauskos dalis buvo įvertinti, kiek ir kaip viešojo sektoriaus įstaigos teikia informaciją lengvai suprantama kalba (remiantis Įsakymo reikalavimais, įsigaliojusiais 2024 m. sausio 1 d.). Iš apklauskos duomenų matyti, kad tik 2 trečdaliai apklaustųjų įstaigų, atstovaujančių LSK tikslinę grupę, žino apie Įsakyme numatytas galimybes iš viešojo sektoriaus gauti informaciją LSK (6 klausimas). Tik 2 proc. apklaustųjų nurodė, kad pasinaudojo šia teise ir prašė viešojo sektoriaus subjekto pateikti informaciją lengvai suprantama kalba. Nors apklausa vyko 2025 m. balandžio mėnesį ir nuo to laiko galimai užklausų kiekis galėjo padidėti, vis dėlto galima manyti, kad skaičiai nebus reikšmingai pasikeitę, kadangi plataus masto viešinimo kampanija, susijusi su Įsakymo galimybėmis asmenims su negalia gauti informaciją prieinamu bendravimo būdu, nebuvo atlikta. Todėl siūlytina apsvarstyti aktualios viešinimo kampanijos rengimą, siekiant pasiekti visus tikslinės grupės narius ir informuoti dėl galimybės gauti informaciją lengvai suprantama kalba (ir kitais Įsakyme nurodytais prieinamais bendravimo būdais).
2. Trūksta aiškumo dėl atsakomybių, susijusių su lengvai suprantamos kalbos rengimu, pasiskirstymo. Klausimų apie LSK turinio rengimą, sklaidą ir įsitraukimą į LSK turinio rengimo procesą atsakymuose nėra vieningai dominuojančių atsakymų, o tai nurodo, kad procesas yra neaiškus. Šiuo metu informacijos teikimo eiga ir atsakomybės viešojo sektoriaus atstovams yra numatytos Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsakyme A1-784 „Dėl Informacijos teikimo asmenims su negalia jų pasirinktais prieinamais bendravimo būdais rekomendacijų patvirtinimo“. Nors atsiranda kitų reglamentavimų (pavyzdžiui, [dėl sporto leidinių pritaikymo](#)), tačiau įstaigoms gali būti sudėtinga suprasti kitų temų, nenumatytų šiuose minėtuose dokumentuose, LSK rengimo procesą. Didžioji dalis respondentų, atsakydami į 16-ą klausimą, minėjo, kad svarstyti apie LSK vertinimą, jei gautų daugiau informacijos. Todėl galima manyti, kad Įsakyme nurodytas LSK informacijos vertinimas yra aprašytas ne visiškai aiškiai arba trūksta informacijos apie patį Įsakymą. Siekiant suvienodinti praktiką ir tinkamai paruošti LSK vertinimo dalyvius (vertintojus ir vertinti padedančius koordinatorius), Agentūra ruošia licencijuotus LSK vertintojų mokymus. Šie mokymai įgyvendinami remiantis Europos partnerių, tokių kaip Zavod Risa arb Plena Inclusion, vykdytu Erasmus+ projekto rezultatu. Tikėtina, jei šie LSK vertinimo koordinatorių mokymai būtų įtraukti į atitinkamus LSK

reglamentuojančius dokumentus, lengvai suprantamos kalbos turinio vertinimo eiga taptų aiškesnė.

3. Siekiant tikslingai įgyvendinti lengvai suprantamos kalbos metodo taikymą, reikalingas sistemingas požiūris ir kokybės užtikrinimas. Apklaustos respondentai klausimų atsakymuose ir pasiūlymų skiltyje ne kartą įvardino informacijos, mokymų poreikį, taip pat ir reikiamybę šiuos aspektus įgyvendinti sistemingai, kokybiškai. Nors Agentūra nuolat vykdo lengvai suprantamos kalbos mokymus, tačiau dėl žmogiškųjų išteklių ribotumo viso poreikio atliepti nepavyksta. Atsižvelgiant į sistemingumo ir kokybės užtikrinimo poreikį, siūlytina savivaldybėse dirbantiems pagal kompetenciją atsakingiems asmenims imtis iniciatyvos susipažinti su LSK metodu ir jam keliamais reikalavimais, perteikti atitinkamą informaciją savo krašte ir (už)tikrinti informacijos prieinamumą savo krašto asmenims su negalia. Tokiu būdu, organizuojant kompetencijų pokalbius savivaldybių lygmeniu, krūvis pasiskirstytų tolygiai, taip pat sutrumpėtų informacijos teikimo laikas ir kelias.
4. Klausimyno rezultatai rodo, kad informacija apie 2024 m. vykusius rinkimus didžiąją dalį lengvai suprantamos kalbos tikslinės grupės pasiekė įvairiais būdais (iš viso – 87 proc.). Svarbu prisiminti, kad Lietuva 2010 m. ratifikavo Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvenciją, kuri numato žmonių su negalia teisę dalyvauti politiniame ir visuomenės gyvenime (29 str.). Nors vien tik prieinamos informacijos parengimas neužtikrina politinės valios išreiškimo (reikalingas ir kitų prieinamumo tipų (pvz., transporto) įgyvendinimas), tačiau tai yra svarbi šio siekinio dalis. Apklaustos duomenimis, tik 18 proc. tikslinės grupės žino ir naudoja naujienų tinklalapį 15 min/ lengvai³, kuriame informacija teikiama lengvai suprantama kalba. Nors nemaža dalis (41 proc.) apklaustųjų žino, bet nenaudoja šios svetainės, reikšminga tikslinės grupės dalis teigia, kad nežino tokios informacijos gavimo galimybės (41 proc.). Remiantis kitų klausimų atsakymais ir pasiūlymais galima daryti išvadą, kad siekiant įgyvendinti Konvencijos 29 ir 9 (informacijos prieinamumas) straipsnius, reikalingas visuomenės informavimas įvairiais formatais (ne tik skaitmeniniais, bet ir spausdintiniais) bei sklandus ir tikslingas tokios informacijos sklaidimas.
5. Dalis tikslinės grupės narių nori įsitraukti į lengvai suprantamos kalbos rengimo eigą, tačiau reikšminga dalis renkasi atsargų atsakymą – gauti daugiau informacijos ir tuomet svarstyti galimybes apie šios veiklos vykdymą. Klausimyno atsakymuose ir pasiūlymuose išryškėja mokymų poreikis, siekis geriau suprasti LSK metodą ir eigą, kuris, tikėtina, padidintų teigiamų atsakymų kiekį. Tikslinę grupę atstovaujančių organizacijų įsitraukimas

³ Apklaustos vykdymo metu, 2024 m. balandžio mėn., 15 min/lengvai buvo vienintelė didžioji naujienų svetainė, teikianti informaciją lengvai suprantama kalba. Šiuo metu galima pasidžiaugti, kad tokių iniciatyvų yra daugiau.

atvertų kelią žmonėms su intelekto negalia atlikti veiklas LSK informacijos vertinimo procese, tokiu būdu ugdant darbinius įgūdžius, o už atliktą darbą taip pat gauti atlyginimą.

6. Šios apklausos atsakymai leidžia įžvelgti, kad esama iš dalies netinkamo tikslinės grupės atstovavimo pavyzdžių. Kadangi asmenys su intelekto ir (ar) psichosocialine negalia – LSK tikslinė grupė – dėl tam tikrų priežasčių dažnu atveju neturi galimybės panašių apklausų užpildyti patys, šią apklausą, manytina, atsakė tikslinę grupę atstovaujančių įstaigų / organizacijų darbuotojai, kurie buvo kviesti apie apklausos klausimus pasikalbėti su interesantais. Tačiau pastebėta, kad dalyje atsakymų galėjo atsispindėti ne tik tikslinės grupės asmenų patirtys, bet ir darbuotojų asmeninės įžvalgos, kurios ne visuomet sutampa su geriausiais tikslinės grupės poreikiais (pvz., 19 klausimo 38 atsakymas). Todėl svarbu nuolat tiek visuomenei, tiek darbuotojams, dirbantiems su asmenimis, turinčiais intelekto ir (ar) psichosocialinę negalią, ar kitiems specialistams teikti informaciją apie lengvai suprantamos kalbos tekstų naudą, dalintis realiais LSK tekstų naudotojų pavyzdžiais ir patirtimis, taip pat mokslinių tyrimų duomenimis, kurie padeda geriau suprasti šios grupės poreikius ir tikslingai juos atstovauti.